

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK ALAPSZAK
NAPPALI MUNKAREND

A „TERMELŐTŐL A FOGYASZTÓIG” STRATÉGIA A MÉLTÁNYOS,
EGÉSZSÉGES ÉS KÖRNYEZETBARÁT ÉLELMISZERRENDSZERÉRT AZ
EURÓPAI ZÖLD MEGÁLLAPODÁSBAN

Belső konzulens: Marosán Bence Péter

Készítette: Szijártó Kristóf

Budapest, 2021

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
1. KÖRNYEZETI KIHÍVÁSOK KEZELÉSE	5
1.1. Út a fenntarthatóság felé	6
1.2. Európai Zöld Megállapodás	8
1.2.1. Az EU ágazati külpolitikája	9
1.2.2. Az Európai Unión belüli lépések	10
1.2.3. A karbonsemlegességre való átállás finanszírozása	10
1.2.4. A megállapodás területei	12
2. „A TERMELŐTŐL A FOGYASZTÓIG” STRATÉGIA	15
2.1. Kihívások a mezőgazdaságban	16
2.2. A stratégia főbb elemei	18
2.2.1. Környezetkímélő élelmiszerrendszer megteremtése	18
2.2.2. Élelmiszer-kereskedelem és a körforgásos gazdaság	23
2.2.3. Élelmiszerbiztonság	25
2.2.4. Élelmiszer-fogyasztás	26
2.2.5. Élelmiszer-pazarlás és élelmiszer-csalás	28
2.2.6. Segítség az átálláshoz	29
2.2.7. Törekvés a globális átállásra.....	30
2.3. Remélt pozitív hatások	32
3. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA	33
3.1 A COPA-COGECA kritikája	33
3.2. A Fiatal Gazdák Európai Tanácsának nézőpontja	37
3.3. Zöld szervezetek közös állásfoglalása	38
3.4. Az amerikai hatástanulmány	39
3.4. Hátráltató tényezők	43
ÖSSZEFOGLALÁS	44
IRODALOMJEGYZÉK	47
MELLÉKLETEK	51

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Az amerikai hatástanulmány szerinti változások 2030-ra.....	41
---	-----------

BEVEZETÉS

A környezeti kihívások kezelése és a fenntartható jövő megteremtése a 21. század egyik legfőbb globális célkitűzése. Az emberi tevékenység által okozott környezeti degradáció és az ezekből adódó éghajlati változások jelentős következményekkel járnak. A hatások a Föld egész népességének életét befolyásolják és veszélyeztetik a biodiverzitás (biológiai sokféleség) fennmaradását. A környezeti problémák elleni fellépés nem újkeletű téma, hiszen a történelem során több környezetvédelmi megállapodás is született, ám ezek nem bizonyultak elégségesnek.

A gazdasági növekedés biztosításához nagy mennyiségű nyersanyag felhasználására van szükség, melyek a hagyományos módon történő felhasználással (például a fosszilis anyagok elégetése), magas szén-dioxid és más üvegházhatású gázok kibocsátásával járnak. Ezenkívül a lakosság energiaszükséglete és a közlekedés is komoly környezeti lábnyomot hagy. Ily módon sem a gazdaság, sem az életmódunk nem fenntartható. Olyan megoldásokat kell találni és alkalmazni, amelyek lehetővé teszik, hogy megőrizzük természeti erőforrásokat és a további fejlődés a környezetre való tekintettel fenntartható legyen.

Az Európai Unió elhivatott a fenntartható fejlődés és a környezetvédelem mellett. Ezek tükrében az Európai Bizottság bejelentette az Európai Zöld Megállapodásról (European Green Deal) szóló javaslatát. Ebben felsorolják azokat a változtatásokat és lépéseket, amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy Európa 2050-re az első karbonsemleges kontinenssé váljon. A megállapodás kitér az energiagazdálkodásra, a tömegközlekedésre, környezetbarát technológiák használatára, az energiaágazat szénmentessé tételére és az unió egyik sarokkövére: a fenntartható mezőgazdasági rendszerre.

A Zöld Megállapodáson belül, a mezőgazdaság már folyamatban lévő átalakításának kiegészítéseként, az Európai Bizottság meghirdette a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégiát (Farm to Fork Strategy), amellyel egy fenntartható és környezetkímélő élelmiszerrendszert szeretnének megteremteni. Az agrárszektor már évtizedek óta kiélezett vita tárgyát képezi, a szakpolitika kialakítása és a költségvetés elfogadása pedig egy bonyolult és hosszadalmas folyamat.

Témaválasztásom azért esett erre a területre, mert az eddig túlnyomórészt a problémákat csak kis mértékben enyhítő nemzetközi hozzáállás egyre inkább a fenntarthatóság irányába mozdul el. Mindannyiunk érdeke az élhető jövő megteremtése, ezért fontos, hogy az élelmiszerrendszerünk stabil alapokon nyugodjon. Az egyetemi tanulmányaim során azt tapasztaltam, hogy számos tantárgy mélységében is kitér a fenntarthatóság kérdéskörére, amely még inkább ebbe az irányba terelt.

Szakedolgozatom célja, hogy az Európai Bizottság által megalkotott Európai Zöld Megállapodás keretén belül megvizsgáljam a mezőgazdaság átalakítására irányuló „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia szükségességét, tartalmát, alkalmazása esetén bekövetkező különböző forgatókönyveket és a rá vonatkozó kritikákat. Arra szeretnék választ kapni, hogy a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégiában foglalt pontok végrehajtásával az Európai Bizottság el tudja-e érni a mezőgazdasági szektor fenntarthatóvá és klímasemlegessé tételét, valamint, hogy ezt a törekvését ki tudja-e terjeszteni a világ más részeire is.

A COVID-19 járványból adódó bezárások és a téma aktualitása miatt a forrásokat az internet segítségével, különböző adatbázisokból és az Európai Unió folyamatosan frissülő, hivatalos oldalairól kutattam fel.

1. KÖRNYEZETI KIHÍVÁSOK KEZELÉSE

A 21. században az emberiség számos kihívással néz szembe, kezdve a változó gazdasági helyzet nehézségeitől, egészen a környezeti kihívásokig. Az emberi tevékenység hatására már most érezhető negatív következményekkel nézünk szembe az élet valamennyi területén, amelyek – hatékony közbelépés nélkül - az elkövetkezendő évtizedekben előreláthatóan csak erősödni fognak.

Az első ipari forradalom során megszülettek azok a vívmányok, melyek megteremtették az iparosodó világ alapjait. Ezek után a világ fejlődése ugrásszerűen felgyorsult és mára a gazdaságok növekedése lehetővé tette több milliárd ember számára, hogy jobb életkörülmények között éljenek. A fejlődés eleinte leginkább Európára volt jellemző, de a világ más szegényebb területein is megkezdődtek a modernizációs folyamatok. Ugyanakkor az élhetőbb körülmények általi gyors népességnövekedés és a globalizáció komoly környezeti pusztítással jár a mai napig. Az erőforrások nem megfelelő kezelése és felhasználása kiélezte a versenyt a világ államai között, növelve az emberek közötti egyenlőtlenséget, de komoly problémák megmutatkoznak még az ökoszisztéma és a biodiverzitás pusztulásában világszerte.¹

Az ENSZ szerint a főbb környezeti problémák közé tartozik jelenleg a klímaváltozás, mely több millió ember túlélését fenyegeti, nem beszélve a növények és állatok jólétéről. Az extrém időjárási körülmények aszályt és elsivatagosodást; az emelkedő tengerszintek áradásokat okoznak, veszélyeztetve a partok mentén élőket. Az ivóvízhiány, a biológiai

---

¹ European Environment Agency (2019): The European environment — state and outlook. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020. p. 35. <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020> Letöltve: 2021.03.05.

sokszínűség csökkenése és a folyamatosan növekvő globális hőmérséklet pedig csak növeli azoknak a kihívásoknak a súlyát, amelyekkel az emberiségnek szembe kell néznie.²

A légszennyezést külön érdemes említeni, hiszen a globális felmelegedés egyik fő hajtóereje az üvegházhatású gázok (greenhouse gases, GHGs) emissziója. Az üvegházhatás azt jelenti, hogy a kibocsátott gázok – elsősorban a szén-dioxid (CO₂) – nem engedik eltávozni az infravörös sugarakat az atmoszférából és visszasugározva azt, növelik a levegő és az óceánok globális hőmérsékletét³.

A környezeti tisztítás mellett az emberekre is erősen károsak a kibocsátott gázok és a füst is, melyek évente körülbelül 4,2 millió ember megbetegedéséhez, végül halálához vezetnek. Ez abból következtethető ki, hogy az emberek 91%-a olyan helyen él, ahol a levegő szennyezettsége meghaladja a WHO határértékeit. A főbb szennyezőforrások közé tartozik az energiatermelés, a fűtés, a háztartások kibocsátása, a hulladékégetés, az ipar, a közlekedési járművek és a mezőgazdaság. A levegőszennyezés hátterében többnyire a fosszilis tüzelő- és fűtőanyagok elégetése áll.⁴

Az imént említett kihívások csak egy töredékét képezik a valóságnak és még számos aspektusukat lehetne vizsgálni. A következtetés viszont mindig ugyanaz: ahhoz, hogy az emberiség hosszútávú túlélését biztosítani tudjuk, az államoknak és az illetékes szervezeteknek fenntartható és következetes döntéseket kell hozni, szem előtt tartva a lehető legtöbb szempontot politikai, gazdasági, társadalmi és kereskedelmi téren is.

1.1. Út a fenntarthatóság felé

A környezeti problémákra irányuló megoldások sokrétűek és az élet valamennyi területére kiterjednek. A témára való tekintettel, elsősorban a mezőgazdaságra is nagy hatással járó lépésekre helyezem a hangsúlyt. Az Európai Unió hosszú távú céljai közé tartozik a környezettudatosság előtérbe helyezése és az elmúlt évtizedekben még nagyobb figyelem irányult a fenntartható fejlődés előmozdítására.

Nagy előrelépés volt, amikor 2013-ban az EU megalkotta a Hetedik Környezetvédelmi Cselekvési Tervet (Seventh Environment Action Programme, 7th EAP), amely 2050-ig egy

---

² UN (2015): Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. General Assembly, Seventieth session, A/RES/70/1, p. 5.

https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E Letöltve: 2021.03.06.

³ Eurostat (2019): Agri-environmental indicator – greenhouse gas emissions, Statistics Explained, p. 9.

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/16817.pdf> Letöltve: 2021.03.06.

⁴ who.int (2021): Air pollution – Ambient air pollution. https://www.who.int/health-topics/air-pollution#tab=tab_2 Letöltve: 2021.03.06.

hosszútávú fenntarthatósági irányvonalat rajzol az EU számára. A terv célja egy élehető környezetet teremteni az európai polgárok számára, a természeti adottságok túlzott kiaknázása nélkül. Felismerik, hogy a fogyasztásunk és a termelésünk nagy mennyiségű nyersanyagra épül, amelyek felhasználásával megzavarjuk a természet körforgását és rendjét. Az emberi tevékenységből adódó kibocsátás környezeti változásokhoz vezet, amely a biodiverzitás pusztulásával jár és hosszú távon fenntarthatatlan.⁵

A cselekvési terveket tehát időintervallumokra kell osztani, mivel így előre lehet tervezni és időben megfelelő változtatásokat hozni a gazdasági tevékenységekben.

2015-ben, az ENSZ által szervezett konferencia keretében, a világ vezetői elfogadták a Fenntartható Fejlődési Keretrendszert, melyet Agenda 2030-nak neveztek el⁶. Ebben a dokumentumban kitűzték a Fenntartható Fejlődési Célokat (Sustainable Developmental Goals, SDGs), melyek a világ valamennyi országára kiterjednek, figyelembe véve azok helyzetét és kapacitásait. A fejlődési célok összességében társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi jellegűek és csoportokba szedve jól tükrözik a 21. század globális kihívásait. Több célkitűzés magában foglalja a környezetvédelmi kihívások leküzdését és kifejezetten kitérnek az erőforrások fenntartható felhasználására, az ökoszisztémák védelmére és a környezetbarát mezőgazdaságra. Ezekre a célkitűzésekre épül az Európai Zöld Megállapodás is (lásd 1.2. fejezet).⁷

2015. decemberében rendezték meg az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének (UNFCCC) huszonegyedik ülését (COP 21), Párizsban. A konferencia keretében először fogadtak el egy olyan környezetvédelmi nyilatkozatot, mely jogilag kötelező érvényű a felek számára. Ezt Párizsi Éghajlatvédelmi Egyezménynek (másnéven Párizsi Klímaegyezmény) nevezték el. A megállapodás a klímaváltozás olyan aspektusaira tér ki, melyek a legsúlyosabb károkat okozzák az éghajlatban. Legfőbb célja, hogy a globális átlaghőmérséklet emelkedését 2°C alatt tartsák és ezt az értéket lehetőleg 1,5°C-ra csökkentsék. Ennek eléréséhez csökkenteni kell az üvegházhatású gázok kibocsátását, illetve klímasemlegességi (zéró-emissziós) terveket szükséges elérni a 21. század közepéig.⁸

---

⁵ European Environment Agency (2019): The European environment — state and outlook 2020. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, p. 57. <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020> Letöltve: 2021.03.05.

⁶ ensz.kormany.hu (2021): Agenda 2030. <https://ensz.kormany.hu/agenda-2030> Letöltve: 2021.03.07.

⁷ European Environment Agency (2019): The European environment — state and outlook 2020. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, p. 58-60. <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020> Letöltve: 2021.03.05.

⁸ Uo.

A Környezetvédelmi Cselekvési Tervek, az AGENDA 2030 és a Párizsi klímavédelmi egyezmény csak néhány példa a fenntartható jövő elérését célzó megállapodásoknak. Ugyanakkor a fenntarthatósági célok elérésére ezeknél átfogóbb és részletesebb terveknek kell készülni, hogy a valós klímasemlegességet el lehessen érni.

Az Európai Unió 2050-re ezért saját klímasemlegességi terveket tűzött ki, vagyis olyan gazdasággá kíván válni, melynek nettó nulla az üvegházhatású-gázkibocsátása. A cél az, hogy egy valós átmenet jöjjön létre a karbonsemlegesség felé. Az ipartól a mezőgazdaságig minden ágazatnak ki kell venni a részét a tervek kivitelezésében. A megvalósításhoz segítségül kell hívni innovatív technológiákat és biztosítani kell a társadalom számára, hogy aktívan kivehessék és ki is vegyék részüket a folyamatból.⁹

1.2. Európai Zöld Megállapodás

2020-ban az ENSZ éghajlatváltozási keretegyezményének huszonötödik ülésén az EU ismertette hosszútávú klímasemlegességi stratégiáját. Kiemelte, hogy az Európai Unió és tagállamai elhivatottak a Párizsi Klímaegyezményben foglaltak kivitelezésében. Ezzel összhangban igyekeznek másokat is arra ösztökélni, hogy vegyenek részt a klímasemlegességi törekvések elérésében, hiszen szerintük ez egy megvalósítható és nemes ügy. Fontosnak tartják, hogy a stratégiákat úgy dolgozzák ki, hogy azok a kollektív együttműködést ösztönözzék és hosszútávú iránymutatással segítsék a klímaváltozás erősödésének megfékezését.¹⁰

A klímasemleges európai kontinens megvalósításának alapidokumentuma az Európai Zöld Megállapodás. A dokumentumot 2019. december 11-én mutatta be az Európai Bizottság Brüsszelben. A megállapodás olyan intézkedéseket foganatosít, melyek kiterjednek az erőforrások méltányos felhasználására, a környezetbarát körforgásos gazdaságra való átállásra, a környezetszennyezés csökkentésére és a klímaváltozás által okozott kihívásokra. Fontos, hogy ez a gazdaság valamennyi ágazatára kiterjedjen: energiatermelés, ipar, közlekedés, mezőgazdaság. Az átállás finanszírozásához komoly befektetések szükségesek. Úgy gondolják,

---

⁹ ec.europa.eu (2021a): 2050 long-term strategy. https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050_en Letöltve: 2021.03.07.

¹⁰ Croatian Presidency of the European Union (2020): Submission by Croatia and the European Commission on behalf of the European Union and its Member States. <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/HR-03-06-2020%20EU%20Submission%20on%20Long%20term%20strategy.pdf> Letöltve: 2021.03.07.

hogy az EU hosszú távú költségvetésének, mint egy 25%-át az éghajlatváltozással kapcsolatos területekre kell irányítani, illetve befektetni.¹¹

1.2.1. Az EU ágazati külpolitikája

A globális környezeti kihívások globális fellépést igényelnek, ezért az EU folyamatosan bővíti irányelveit, ezeknek a problémáknak a megoldása céljából. Diplomáciai eszközök segítségével hívásával igyekszik horizontálisan is bővíteni a klímavédelemben és a fenntartható fejlesztésben résztvevők arányát. Az EU-s tagállamokkal szoros együttműködéssel és nemzetközi szervezetekben való részvételével (például ENSZ) pedig mind bilaterális, mind multilaterális diplomáciai csatornákat nyit meg és tart fenn. Kitart amellett, hogy a Párizsi Klímaegyezménynek kell lennie annak a keretrendszernek, amely biztosítja a klímaváltozás elleni küzdelem alapját. Éppen ezért még átfogóbb kapcsolatot épít ki partnereivel, hogy azok saját nemzeti törekvéseik megerősítésével is hozzájáruljanak a kollektív erőfeszítésekhez.¹²

Az imént említett nagyratörő törekvések tekintetében nagy előrelépés, hogy 2021-ben az USA ismét csatlakozott a Párizsi Klímaegyezményhez, melyet a Bizottság nagy örömmel fogadott.¹³

A kétoldalú partnerségi kapcsolatban álló országokon kívül a szomszédos országok fellépése is alapvető fontosságú, mert enélkül az EU sem tud hatékony környezetvédelmi politikát folytatni. Az amerikai, ázsiai és afrikai régiók vezetőivel csúcstalálkozók keretében tárgyalnak, valamint a diplomáciai eszközök használatán kívül pénzügyi segítséget is nyújtanak számukra.¹⁴

Kereskedelmi szempontból az EU az egyik legjelentősebb szereplő a világon, ezért a kereskedelmi előírások és megállapodások is standardot képezhetnek a fenntartható fejlődés támogatásában. Az EU egységes piaca a legnagyobb a világon, a globális értékláncokra pedig a szigorú, környezettudatos előírások és a stratégiai megállapodások kibővítésével tud hatni, hogy fenntarthatóan előállított és biztonságos termékek léphessenek csak be a piacára.

---

¹¹ ec.europa.eu (2019): The European Green Deal sets out how to make Europe the first climate-neutral continent by 2050, boosting the economy, improving people's health and quality of life, caring for nature, and leaving no one behind. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691 Letöltve: 2021.03.07.

¹² European Commission (2019a): The European Green Deal, COM (2019) 640 final, Brussels, 2019, p. 5-21. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

¹³ ec.europa.eu (2021c): Statement on the United States rejoining the Paris Agreement, Brussels, 2021. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_172 Letöltve: 2021.03.10.

¹⁴ European Commission (2019a): The European Green Deal, COM (2019) 640 final, Brussels, 2019, p. 21. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

1.2.2. Az Európai Unió belüli lépések

A külkapcsolatok fejlesztésén felül természetesen a belső szabályozás és támogatás az, amely nélkül az Európai Zöld Megállapodás nem valósulhat meg. Az állampolgárok bizalmának elnyerése nélkül, a bizalmatlanságból adódóan nem lehetne kivitelezni a hosszútávú terveket. Ezért az EU vezetése kitart amellett, hogy az embereknek alapvető szerepük van az átállásban. Hogy a bizalmatlanságot és az információhiányt csökkentsék, 2020. márciusában megszületett az Európai Éghajlati Paktum (European Climate Pact), amelynek funkciója az információ átadásának hatékonyabbá tétele és a tudatosság növelése az éghajlati veszélyekkel kapcsolatban. Továbbá az emberek és a civil szervezetek aktív részvételét is kiemelik, hogy ne csak, mint befogadók vegyenek részt, hanem ötleteikkel és kezdeményezésekkel járuljanak hozzá a közös munkához. A megállapodás kivitelezése a vezetők és az állampolgárok részéről is kulcsfontosságú. A meghozott szabályok betartatása érdekében megvizsgálják a jogi hátteret és a bírósági szabályozásokat, hogy hatékonyabban lépjenek fel a környezeti bűncselekmények ellen.¹⁵

A körforgásos gazdaságra és a biogazdálkodásra való áttérés a vidéki területeken nagy kihívást jelent, a termelők kiszolgáltatottsága miatt pedig pénzügyi alapok létrehozására van szükség.

1.2.3. A karbonsemlegességre való átállás finanszírozása

A tagországok fejlettsége különbözik egymástól, ezért a finanszírozás oly módon fog végbe menni, hogy az arányos legyen és mindenki részesüljön belőle. Ennek az eszköze a Méltányos Átállást Támogató Mechanizmus (Just Transition Mechanism, JTM), mely azokban a régiókban igyekszik támogatást nyújtani, melyekre a legnagyobb gazdasági-társadalmi hatással lesz az átállási periódus. A 2021 és 2027 közötti időszakban a tervezett összeg a 100 milliárd eurót is meghaladja, melyet három pilléren belül osztanak el: a Méltányos Átállást Támogató Alap, az InvestEU Méltányos Átállási Programja és az Európai Beruházási Bank Közszektor-hitelezési Rendszer keretében. A mechanizmus egy egységes platformot biztosít azok számára, akik igénybe kívánják venni a támogatásokat, ezenkívül pedig információs- és

---

¹⁵ European Commission (2019a): The European Green Deal, COM (2019) 640 final, Brussels, 2019, p. 22-23. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

tanácsadó fórumként is szolgálnak, hogy megkönnyítsék az átállást. A felület értékes információkat oszt meg a hatályban lévő szabályozásokról és az új lehetőségekről.¹⁶

A támogatás valamennyi tagországnak jár, de a magasabb kibocsátású területek nagyobb arányban részesülnek a pénzügyi hozzájárulásból. Az országnak meg kell határozni azokat a területeket, amelyeket a legjobban fogja befolyásolni az átállás, valamint úgy kell kialakítani a terveket, hogy azok a leghatékonyabban birkózzanak meg a társadalmi és gazdasági kihívásokkal is. Tehát a tagországok, amelyekben magas a fosszilis üzemanyagok felhasználásának aránya, támogatást kapnak a környezetbarát termelésre való átálláshoz, zöld munkahelyek teremtéséhez és megkapják a szükséges technikai támogatást is. Emellett olyan beruházások is megvalósulhatnak, mint például a környezetkímélő tömegközlekedés, a digitális összeköttetés javítása és az energiainfrastruktúra fejlesztése. A vállalatok hasonló módon az alacsony kibocsátású rendszerekre és technológiákra való átálláshoz vehetik igénybe a támogatásokat. Ezeket kiterjeszthetik új cégek alapítására, kutatás-fejlesztésre és innovációra, végtére pedig bevonhatják a befektetőket, akik szívesen investálnak az új technológiákba. A klímasemlegességre való átállási folyamatban az állampolgárok is kiszolgáltatott helyzetben találhatják magukat, ezért számukra is elérhetőek pénzügyi eszközök, melyet például átképzésre és környezetbarát otthonok teremtésére használhatnak fel.¹⁷

Ezenkívül a fenntartható beruházások elősegítéséhez elfogadásra került a taxonómia rendelet az EU-n belül. Az új jogszabály egy olyan platformot és minősítési rendszert fog megteremteni, melynek segítségével a befektetők céltudatosan tudnak majd a fenntartható projektekbe pénzt fektetni¹⁸. A rendelet előírja, hogy a cégeknek tájékoztatást kell adniuk arról, hogy a tevékenységük valóban fenntartható-e, illetve termékeik és szolgáltatásaik fenntarthatóan lettek-e előállítva. Ezt műszaki kritériumvizsgálatokkal kell alátámasztani és a cégeknek a rendeletben szereplő valamely fenntarthatósági célt is meg kell jelölniük. Ilyen tevékenységek közé sorolhatóak például azok, melyek alacsony károsanyag-kibocsátással működnek, valamint amelyek valamilyen megújuló energiaforrást használnak fel.¹⁹

A finanszírozás, tehát megalapozza az átállás anyagi keretét, de a nemzeti költségvetések és az árazás is kulcsszerepet játszanak a folyamatban. Az adóztatásnak a

---

¹⁶ ec.europa.eu (2021b): A méltányos átállást támogató mechanizmus: ügyelünk arra, hogy senki ne maradjon le. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism_hu Letöltve: 2021.03.07.

¹⁷ Uo.

¹⁸ ec.europa.eu (2020c): Sustainable Finance: Commission welcomes the adoption by the European Parliament of the Taxonomy Regulation. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1112 Letöltve: 2021.03.19.

¹⁹ ec.europa.eu (2021d): EU taxonomy for sustainable activities. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_hu Letöltve: 2021.04.15.

fenntartható fogyasztást kell elősegíteni, ezért a hozzáadottérték-adó szabályozásának megváltoztatása szükséges, valamint még a fosszilis tüzelőanyagokhoz kapott állami támogatásokat kell megszüntetni.²⁰

1.2.4. A megállapodás területei

A Zöld Megállapodás szoros összhangban van az ENSZ Agenda 2030 stratégiájának végrehajtásával. Ebből adódóan olyan ágazatok kapnak kiemelt szerepet, melyek megreformálása révén megvalósíthatóak az ENSZ fenntartható fejlődési céljai. A Zöld Megállapodás kidolgozásánál fő szempont volt az olyan gazdasági irányelvek létrehozása, melyek a fenntarthatóságot és az állampolgárok jólétét tűzik ki elsődleges célul.²¹

Ahogy már korábban láthattuk, az EU klímasemleges terveket szeretne megvalósítani 2050-re. Ennek eléréséhez 2020. márciusában bevezették az Európai Klímátörvényt (European Climate Law), mely jogilag kötelező érvényű, így biztosítva, hogy a gazdaság minden szereplője kivegye a részét az átmenet folyamatából. A gazdasági átmenet ugyanakkor már az elmúlt évtizedekben elkezdődött: 1990 és 2018 között 23%-kal csökkent az üveghatású gázok kibocsátásának mennyisége, ezzel egyidőben pedig a gazdasági növekedés jelentős volt. Az emisszió csökkentése azonban még így sem elegendő, ezért a tervek szerint 2030-ra 50-55%-os csökkenést kell megvalósítani (az 1990-es értékekhez képest). Az EU-n belüli karbonlábnyom csökkentése viszont így megnövelheti a behozatalt azoktól a partnerektől, akik nem osztják a fenntarthatósági célokat, eredményképp a környezetszennyező termelés pedig csak kiszerveződik az EU határain túlra. Ennek elkerülése érdekében a karbonintenzív előállításból származó importárúk árát megemelnék, ezzel is elkerülve az unión belül előállított árúk kiváltását.²²

Összességében egy olyan rendszer felállítása szükséges, amely szabályozza (legfőképp drágítja) azoknak a termékeknek az árát, melyeket magas szén-dioxid kibocsátással állítanak elő.

Az energiarendszernek központi szerepe van a célkitűzések elérésében. Az üvegházhatású gázkibocsátás 75%-át az energiaszektor adja, így a tiszta, környezetbarát energia használata és előállítása kerül előtérbe. Ez azt jelenti, hogy az energiahatékonyság

---

²⁰ European Commission (2019a): The European Green Deal, COM (2019) 640 final, Brussels, 2019, p. 2-5. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

²¹ Uo.

²² Uo.

fejlesztése mellett a megújuló energiát kell felhasználni és biztosítani kell a fogyasztók körében a tiszta és megfizethető energia használatának lehetőségét és elterjedését. Több tagállam számára például a tengeri szél erőművek segítenek abban, hogy olcsó, alternatív energiaforrást is igénybe tudjanak venni. Mindemellett olyan programokat szükséges szervezni, melyek segítenek a lakosság azon részének, ahol nehézséget okoz megfizetni az energiaszámlákat, valamint támogatni kell a háztartások megújuló energiával kapcsolatos beruházásait. Ezzel együtt egy olyan infrastruktúra kiépítése a cél, mely a megújuló energiára hagyatkozva teljesíti a karbonsemlegességi célokat.²³

Az ipar nyersanyag-éhsége miatt egy fenntartható termelési sémára kell átállni, mivel a biodiverzitás pusztulása és a vízszennyezés szerves része ebből a tevékenységből adódik. Az EU ezért elfogadta az Új Körforgásos Gazdasági Cselekvési Tervet (New Circular Economy Action Plan), amely a digitalizáció által nyújt előnyöket, támogatja az alacsony kibocsátású technológiákat, ösztönzi az innovációt és az új munkahelyek létrejöttét. A körforgásos gazdaságban azokra a szektorokra kerül a hangsúly, melyek kifejezetten sok energiát használnak fel (például elektronikai termékek előállítása, építkezések, műanyaggyártás, textilipar). Az iparban előállított termékek tudatos vásárlására való ösztönzést címkézéssel segítenék elő, a termelőkre pedig olyan szabályok vonatkoznának, amelyek arra irányulnak, hogy inkább többször felhasználható és javítható termékeket állítsanak elő. Az ilyen fenntartható termékek megakadályoznák a nagy mennyiségű hulladék termelődését és nyersanyagot lehet megspórolni velük. Az ágazatoknak, melyek számára elengedhetetlen a nyersanyag-felhasználás, olyan stratégiát kell kialakítani, mely a fenntartható anyagokra támaszkodik.²⁴

Az építkezéseknél, épületfelújításoknál nagy mennyiségű nyersanyagot és energiát használnak fel. Mi több, az épületek teszik ki az EU energiafelhasználásának 40%-át. A fenntartható és megfizethető épületek építése és a már meglévők korszerűsítése így kiemelten fontos. Mivel a felújítások eredményeként csökkennek a közüzemi számlák, költséghatékonyabb lesz az épületek fenntartása és a hatékony szerkezeteknek köszönhetően kisebb lesz az energiaigény is. Az ágazati kezdeményezésbe a törvényhozók igyekeznek

---

²³ European Commission (2019a): The European Green Deal, COM (2019) 640 final, Brussels, 2019, p. 6-9. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

²⁴ Uo.

bevonni az építészeket, kivitelező cégeket és a hatóságokat is, hogy elősegítsék a fenntarthatóságot javító felújításokat.²⁵

Az EU a közlekedésből adódó üvegházhatású gázok kibocsátását 90%-kal kívánja csökkenteni 2050-re. A szektor felelős az Unió kibocsátásának egynegyedéért, beleértve a szárazföldi-, vízi- és légiközlekedést. A környezetbarát alternatívák igénybe vétele lenne a megoldás: a közúti szállítmányozás egy részét vasúti, illetve vízi úton történő szállítás váltaná fel. Ez magával hozza azt, hogy a szállítványozás infrastruktúráját korszerűsíteni kell. A közlekedésben emellett szükséges az „okos rendszerek” telepítése, amelyek az új technológiák és a mesterséges intelligencia használatával csökkenteni tudják a forgalmi dugókat és ezzel a károsanyag-kibocsátást. A fuvarozás és az utazás árának továbbá tükrözni kell a környezetkárosító hatást, emiatt pedig meg kell változtatni a közlekedésben érvényben lévő útdíj-szabályozást, a vízi- és légiforgalmi előírásokat. Azoknak a járműveknek, melyeknek nulla (vagy alacsony) a kibocsátása, biztosítani kell a megfelelő töltőállomásokat, a városokban pedig jelentősen csökkenteni kell a járművek számát. A városi közlekedésben javítani kell a tömegközlekedés hatékonyságát, szén-dioxid kibocsátási előírásokat kell hozni és lehetőleg 2025-től el kell érni a karbonsemleges közlekedésre való átállást.²⁶

Az ökoszisztéma és a biodiverzitás megőrzéséhez a Bizottság 2020. márciusában elindította Biodiverzitási Stratégiáját (Biodiversity Strategy for 2030). Az EU politikájának a kontinens természeti tőkéjének helyreállítására kell irányulni, amely a mezőgazdaságot, az erdészetet, a tengeri élővilágot és a városokat is érinti. A mezőgazdaság részéről a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia keretében dolgozzák ki a szükséges lépéseket (lásd a 3. fejezetben). Az erdők száma és minősége is aggasztó állapotot mutat, így erdősítéseket kell végrehajtani, mivel a fák szén-dioxid elvonó képessége szerves része a körforgásos gazdálkodásnak. Ugyanígy kiemelik a tengerek és óceánok szerepét, melyek alapvetően enyhítik az éghajlati viszontagságokat és értékes élelmiszerforrásként szolgálnak, ha méltányos módon használják fel adottságaikat. Olyan tartós megoldást kell kidolgozni, hogy a tengerek minősége és élővilága fenntartható maradjon, de az off-shore szélenergia-átalakítók által termelt energiaellátás is biztosítva legyen.²⁷

Javítani kell tehát a környezet minőségét a mérgező anyagok kibocsátásának megfékezésével. Először is a talaj és a vizek természetes szerepét kell visszaállítani. Ennek

---

²⁵ European Commission (2019a): The European Green Deal, COM (2019) 640 final, Brussels, 2019, p. 10-14. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

²⁶ Uo.

²⁷ Uo.

megoldására is a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia tér ki részletesen (lásd a 3. fejezetben). A levegő jó minőségének megőrzése és az ipar szennyezésének csökkentése is hozzájárul a tiszta környezethez, ha a fosszilis tüzelőanyagok szabályozása egy leegyszerűsített és célszerű rendszerben történik.

A megállapodás végrehajtásához elengedhetetlen még az adat-vezérelt innováció, a kutatás-fejlesztés, az oktatás és a célszerű továbbképzés, hogy az átállás technológiai és humán aspektusai is illeszkedni tudjanak a fenntartható gazdasági környezetbe.²⁸

Az Európai Zöld Megállapodás egyik alappillére a mező- és erdőgazdálkodás reformját dolgozza ki, amely a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia (Farm to Fork Strategy) nevet kapta. Célja a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer megteremtése. Ezt a következő fejezetben fejtem ki részletesen. Megemlíteném még a Zöld Megállapodás részét képező Biodiverzitási stratégiát is, amelyet a biológiai sokféleség megóvására hoztak létre. Ez a stratégia az éghajlati kihívások mérséklésére irányul és szoros összefüggésben van az a mezőgazdasággal, emiatt pedig a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégiával. Ebben a dolgozatban a Biodiverzitási stratégiára külön nem térek ki, de érdemes megfigyelni, hogy a Zöld Megállapodásban foglalt témakörök átfedésben állnak egymással.

2. „A TERMELŐTŐL A FOGYASZTÓIG” STRATÉGIA

Az európai mezőgazdaság megismeréséhez néhány szám adatot érdemes megfigyelni. Az EU-ban a hasznosítható mezőgazdasági területek megközelítőleg 1617879km²-t tesznek ki²⁹. Ez az EU-27 területének körülbelül 38,5%-a³⁰. Ebből látszik, hogy komoly kiterjedésű az ágazat tevékenységi területe. Az Egységes Piacon belül a megtermelt mezőgazdasági élelmiszer termékek csaknem 74%-át szomszédos EU tagállamok vásárolták meg³¹. A munkaerő tekintetében az összes foglalkoztatott körülbelül húsz és fél millió embert tesz ki, akik közül

---

²⁸ European Commission (2019a): The European Green Deal, COM (2019) 640 final, Brussels, 2019, p. 18. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

²⁹ Eurostat (2018b): Utilised agricultural area by categories. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tag00025/default/table?lang=en> Letöltve: 2021.02.22.

³⁰ appsso.eurostat.ec.europa.eu (2015): Area by NUTS 3 region. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_area3&lang=en Letöltve: 2021.02.22.

³¹ copa-cogeca.eu (2021d): European Farming. <https://www.copa-cogeca.eu/europeanfarming#b193> Letöltve: 2021.02.17.

csak 5,6% 35 év alatti³², de a 40 év alattiak aránya is csak 11%³³. Ez komoly nehézséget fog okozni a jövőben, hiszen az idősebbek gazdák nemsokára nyugdíjba vonulnak. A mezőgazdaságban ugyanakkor nem csak ez jelent problémát.

2.1. Kihívások a mezőgazdaságban

A fenntarthatóság kérdése a mezőgazdaságban kulcsfontosságú, hiszen számos szempont hat a szektor működésére és a fejlődésre. Jelen állás szerint az agrárszektorban fennálló nehézségek hosszútávon ellehetetlenítik az eddig alkalmazott termelési módszereket. Megfigyelhetőek azonban olyan tendenciák is, melyek nem csak környezeti vagy gazdasági, hanem társadalmi kérdésekben is szerepet játszanak.

Az üvegházhatású gázok kibocsátása jelentősen hozzájárul a klímaváltozáshoz és a környezeti degradációhoz. Habár az üvegházhatás legnagyobb felelőse a szén-dioxid, a nem szén-dioxid-típusú gázok is erősen befolyásoló tényezők ebben a folyamatban. Ezek közé tartozik a metán (CH₄) és a dinitrogén-oxid (N₂O), melyek hatása jóval jelentősebb és erősebb, mint a szén-dioxidnak, fő forrásuk pedig a mezőgazdaság³⁴.

A metán kibocsátás az állattenyésztésből, azon belül is az állatok kérődzése során és a trágya bomlása közben keletkezik, szabadul fel. A főbb kérődző jóságok közé sorolható a marha és a juh, míg a nem kérődző állatok közé a sertés, a ló, a baromfi és még számos állat. A dinitrogén-oxid a trágya tárolása közben keletkezik. A nitrogén azonban a szerves trágya használatától, a növényi- és állati maradványokból is dinitrogén-oxiddá alakul a földben.³⁵

Az Eurostat közleményéből³⁶ kiderül, hogy 2015-ben a CH₄ és N₂O kibocsátás az EU-28-ban meghaladta a 426473 kilotonnának megfelelő CO₂ kibocsátást, amely 10%-a az EU teljes üvegházhatású gáz emissziójának. Ehhez még hozzáadódik a szén-dioxid kibocsátás, amit ebben a részben pontos adat hiányában nem említek. A számítást nehezítheti, hogy termőterület önmagában – a szántásból adódóan – szén-dioxid kibocsátó, de a füves területek (gyepek) ezzel szemben elnyelik azt.

---

³² copa-cogeca.eu (2021d): European Farming. <https://www.copa-cogeca.eu/europeanfarming#b193> Letöltve: 2021.02.17.

³³ Eurostat (2018a): Of the 10.3 million farms in the EU, two thirds are less than 5 ha in size - Farm structure survey 2016, 105/2018, p. 3-4. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9028470/5-28062018-AP-EN.pdf/8d97f49b-81c0-4f87-bdde-03fe8c3b8ec2> Letöltve: 2021.02.22.

³⁴ Eurostat (2019): Agri-environmental indicator – greenhouse gas emissions. Statistics Explained, p. 1-4. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/16817.pdf> Letöltve: 2021.03.06.

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

A mezőgazdaságban tehát a nagy mennyiségben kibocsátott, a környezetre károsan ható gázok is hozzájárulnak a klímaváltozáshoz, melynek következtében még pusztítóbb hatással jelentkeznek az olyan anomáliák, mint például az aszály, áradások, erődítések, más extrém időjárási körülmények és a mezőgazdaságban komoly fejfájást okozó kártevő rovarok. Emellett a COVID-19 járvány megmutatta, hogy nem csak környezeti aspektusai vannak az élelmiszer-előállítás folyamatának.

Annak érdekében, hogy ellenálló és stabil élelmiszerrendszert lehessen létrehozni, csökkenteni kell a vegyszerek használatát, támogatni kell az organikus gazdálkodást és a tisztességes állattartást, valamint enyhíteni kell a környezeti hatásokat. A tervek kivitelezésével válságos időkben is el lehet látni a népesség keresletét megfizethető és egészséges élelmiszerrel.³⁷

Ezzel párhuzamosan, a növekvő tudatosság az élelmiszerek tekintetében még inkább az egészség megőrzésére és az életminőség javítására sarkall. A Bizottság szerint fontos, hogy az étel, amely az asztalra kerül, biztos helyről származzon és felelős módon állítsák elő azt. Így egyrészt a felelős termelésre helyeződik a hangsúly, másrészt az egészséges étrend megteremtése a cél, amely csökkenti az elhízottak számát és csökkenti az élelmiszer-pazarlást.³⁸

El kell indítani a mezőgazdaságot a klímasemlegességre való átállás irányába, hiszen a nem fenntarthatóan előállított termékek a jövőben nem lesznek versenyképesek. Az EU-ban az élelmiszeripari és mezőgazdasági termékek kereskedelme az egyik legjelentősebb a világon, ezért az előírásokat oly módon kell megalkotni, hogy a versenyelőny megmaradjon és a kereskedelmi folyamatokban ne alakuljanak ki rendellenességek.³⁹

Végül pedig a döntéshozók igyekeznek oly módon kialakítani és kivitelezni a Zöld Megállapodásban foglaltakat, hogy az EU versenyképességének javításán kívül a globális szintre ható változást érjenek el⁴⁰. Fontosnak tartják tehát, hogy a világ többi részén is támogassák a fenntartható tevékenységeket és hasonló iránymutatást alkalmazzanak.

---

³⁷ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 2-4. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

³⁸ Uo.

³⁹ Uo.

⁴⁰ Uo.

2.2. A stratégia főbb elemei

Az Európai Unió mezőgazdasági tevékenység iránymutatását a Közös Agrárpolitika (Common Agricultural Policy – CAP) adja meg. A szakpolitikának a Zöld Megállapodásra kell épülnie, melynek keretében egy eredményorientált rendszert teremtenek meg. Ennek keretében fontos, hogy az adatok és statisztikák hatékony elemzése segítse az átállás folyamatát, mert a jelenlegi hiányos statisztikák nehézségeket okoznak a tervezés tekintetében. A digitális technológia, a pénzügyi támogatások és a zöld befektetések által a cél egy új, zöld modell kivitelezése, melyben jutalmazni kell például, ha a gazda tevékenysége során hozzájárul a klímasemlegességi célok eléréséhez. A megvalósítás egyik eszköze a körforgásos biomassza alapú tevékenység alkalmazása lenne, míg a károsanyag-kibocsátás csökkentésére ösztönzik a megújuló energiaforrások használatát. A Bizottság ajánlásokat is fog tenni a tagországoknak azokkal az agrárpolitikai kérdésekkel kapcsolatban, melyek legfőképpen a Zöld Megállapodásra építkeznek. A tagországok mindegyikének fel kell mérni a szükségleteiket és a Bizottság ajánlataiban foglaltakat is figyelembe véve stratégiai terveket kell készíteniük (CAP Strategic Plans). Ezek végrehajtását szigorúan ellenőrizni fogják. A tagállamok által meghatározott értékek megóvása és a fenntarthatósági célok elérése érdekében a Bizottság a Közös Agrárpolitikán és a Közös Halászati Politikán (Common Fisheries Policy – CFP) belül is célzottan és a megfelelő mennyiségű forrással fogja támogatni a tagországok mezőgazdasági szektorának átmenetét.⁴¹

2.2.1. Környezetkímélő élelmiszerrendszer megteremtése

Egy fenntartható élelmiszerlánc megteremtése komplex feladat. Eléréséhez olyan megoldások szükségesek, melyekből az ágazatban tevékenykedő szereplők arányosan és aktívan veszik ki részüket. Ez vonatkozik a termelőkre és a törvényhozókra egyaránt.

A termelőknek olyan termelési eszközök használatát kell igénybe venniük és oly módon kell átalakítaniuk tevékenységüket, hogy az helytakarékos legyen, a digitalizációra alapuljon és új, zöld technológiákat alkalmazzon. Fontos, hogy a termelés magas hozzáadott értéket

---

⁴¹ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 4-10. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

teremtse és csökkenő költségekkel járjon. Az új technológiák ugyan beruházásokat igényelnek, azonban nagyobb hozamot is eredményeznek.⁴²

Az Európai Unió mindenekelőtt lépéseket tesz a növényvédő szerek használatának korlátozására.

Az EU-ban értékesített növényvédő szerek mennyisége a 2011-2018 közötti időintervallumban nagyrészt kiegyensúlyozott volt és évente meghaladta a 360000 tonnát (csak a regisztrált eladások értendők ide). 2011-ben és 2018-ban is a legnagyobb mennyiségben eladott szerek közé tartoztak a baktériumölő, gombaölő, gyomirtó és mohaölő szerek. A vizsgált tagországok közül Franciaországban, Németországban, Olaszországban és Spanyolországban adták el a legnagyobb mennyiségű vegyi anyagot. Ezek az országok összesen 51%-át adják az EU hasznosított mezőgazdasági területének.⁴³

A növényvédő szerek alatt ebben az esetben csak az aktív hatóanyagok eladását értem, amely természetesen messze nem felel meg a valódi vegyi anyag-használatnak. Itt érdemes megjegyezni, hogy az Európai Unió tagállamai sok esetben nem adnak vagy nem tudnak megfelelő statisztikai adatot közölni és ez nehezíti még a megközelítő érték kiszámítását is. A pontos és átfogó statisztikai adatok hiányában a tervezett volumencsökkentések számszerűen nem is szerepelnek a stratégiában, helyette megközelítő, százalékban megadott értékekkel igyekeznek szemléltetni a terveket.

A biodiverzitás csökkenése és a talajszennyezés szoros összefüggésben van a káros vegyszerek használatával, melyek számos állatfaj egészségét is veszélyeztetik.

A foszfor használata visszafordíthatatlan károsodásokat okoz, melynek alkalmazott mennyiségét az évek alatt már sikerült valamelyest csökkenteni. A műtrágyázásnál alkalmazott nitrogén mennyiségének ugyanakkor csupán a fele hasznosul a termőföldeken, míg a másik fele a környezetbe szivárog, illetve párolog el.⁴⁴

Az Európai Bizottság 2030-ra általánosan, 50-50%-kal csökkentené a használatban lévő kémiai műtrágyák hatóanyagának és a veszélyesnek minősülő növényvédő szereknek a

---

⁴² European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 10-11. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁴³ ec.europa.eu (2020a): Agri-environmental indicator - consumption of pesticides. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agri-environmental_indicator_-_consumption_of_pesticides#cite_note-4 Letöltve: 2021.03.14.

⁴⁴ Guyomard, Hervé et al. (2020): Research for AGRI Committee – The Green Deal and the CAP: policy implications to adapt farming practices and to preserve the EU's natural resources. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, 2020, p. 66. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU\(2020\)629214_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU(2020)629214_EN.pdf) Letöltve: 2021.02.13.

részarányát. Kivitelezéséhez kiemelik az Integrált Növényvédelem (Integrated Pest Management – IPM) szerepét és elősegítik az alternatív módszerek elterjedését a termés védelme érdekében. Az Integrált Növényvédelem keretén belül a vetésforgó alkalmazása lehet egy alternatíva, de a mechanikus gyomirtás is ide tartozik, melyek együttesen csökkentik a növényvédő szerek használatának szükségességét. Fontos még szólni az antimikrobiális rezisztenciáról, melynek közvetett hatása miatt az Európai Gazdasági Térségben évente körülbelül 33100 ember veszíti életét (leginkább kórházi fertőzésben)⁴⁵. Ennek oka a nem megfelelően, az egészségügyben és az állattartásban túlzottan használt antimikrobiális szerekből adódik, melyek miatt mikrobák a már korábban bevált gyógyszerekkel szemben ellenállókká lesznek. A Bizottság ezeknek a szereknek is 50%-kal csökkentené az EU-s eladását, amelyeket egyébként az állattartás során és a vízi élőlények tenyésztésénél használnak. Végül a műtrágya használatának mennyiségét 2030-ra 20%-kal kívánják csökkenteni.⁴⁶

Az említett növényvédő szerek alkalmazásának visszaszorítása tehát új megoldásokat kíván a növényegészségügy és a vetőmagok biztonsága szempontjából.

A stratégia kitér arra, hogy a klímaváltozás veszélyt jelent a növények egészségére. A káros hatások elkerülése érdekében csökkenteni kell a növényvédő szerektől való függést és innovatív megoldásokat kell találni a betegségek és kártevők ellen. Megoldásként fokozottabb figyelmet fordítanak az EU-ba történő terménybehozatalra és olyan új, fenntartható biogazdálkodási technológiákat alkalmaznának, melyekkel biztonságos termékeket állítanak elő a fogyasztók számára. Olyan tanulmány is kilátásban van, amelyben új géntechnológiákat vesznek számba a fenntartható termelési és termesztési módok elősegítéséhez. A gazdák számára fontos, hogy biztonságos vetőmagokhoz jussanak hozzá, amelyek ellenállnak a klímaváltozásnak is, ezért a Bizottság biztosítani fogja számukra a rezisztens magfajták piacra jutását.⁴⁷

A Bizottság az állategészségügy és az élelmiszer-minőség javítása érdekében javítani kívánja az állati jólétet. Az állatokra vonatkozó törvények felülvizsgálatával – beleértve az állatok levágását és a szállítmányozást – a lehető legnagyobb jólétet igyekeznek elérni. Ezzel a

---

⁴⁵ Cassini, Alessandro et al. (2019) 'Attributable deaths and disability-adjusted life-years caused by infections with antibiotic-resistant bacteria in the EU and the European Economic Area in 2015: a population-level modelling analysis', in *Lancet Infect Dis.* Vol.19, issue 1, p. 56-57.
<https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S1473-3099%2818%2930605-4> Letöltve: 2021.03.14.

⁴⁶ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 6-9. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁴⁷ Uo.

lépéssel óvnák a biodiverzitást is és visszaszorítanák gyógyszerek alkalmazásának szükségességét.⁴⁸

2011 és 2018 között az állatok körében használt egészségügyi termékek és antibiotikumok eladása 35%-kal csökkent az EU-n belül, amely alapján a 2030-ra tervezett további csökkentéseket reálisnak tekinthetjük. A stratégia nem részletez konkrétan kidolgozott megoldásokat, viszont a fokozott ellenőrzéseknek és az állatorvosok felelősségvállalásának eredményeként elérhetőek lesznek a tervezett mennyiségcsökkentések. Ehhez hozzájárulnak még a másodlagos kezelések is, melyek különféle probiotikumokkal és bakteriofágokkal váltanak ki az antibiotikumok túlzott használatát.⁴⁹

Az állattartás újragondolása mellett a biogazdálkodás elterjedését is tovább kívánják támogatni. A terv szerint a mezőgazdasági területek 10%-át kivonnák a termelésből, 2030-ra pedig a területek 25%-án biogazdálkodásra állnak át. A módszer alapvetően előnyös hatással van az élővilágra, mely nem csak a hagyományos mezőgazdaságban, de a vízi gazdálkodás területén is szükséges lenne. A Bizottság a Közös Agrárpolitikán kívül ezért a Közös Halászati Politikán belül is kitér erre. Mivel az organikus termékekre a fogyasztók körében fokozódó kereslet van, a termelők számára ez bevételnövekedést is eredményezhet. A gazdák jövedelmének gyarapodása pedig a fiatalokat is ösztönözheti, hogy a szektorban folytassanak tevékenységet.⁵⁰

Ahogy már korábban láthattuk, az agrárszektor felelős az EU-ban kibocsátott üvegházhatású gázok 10%-ért. Ezek közül is leginkább a dinitrogén-oxidot és a metánt érdemes kiemelni, amelyek legnagyobb forrása az állattenyésztés (trágya és állati eredetű hulladék). A Bizottság a környezeti hatásokat mérséklése érdekében olyan fenntartható takarmányok használatát javasolja, melyek az EU-ban kerülnek előállításra és mérsékelik a függést olyan takarmányoktól, melyek kivágott erdők területén kerülnek termesztésre. Alternatív takarmánynak minősülnek például a különböző rovarfélék és tengerből származó

---

⁴⁸ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 8. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁴⁹ Guyomard, Hervé et al. (2020): Research for AGRI Committee – The Green Deal and the CAP: policy implications to adapt farming practices and to preserve the EU's natural resources. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, 2020, p. 69-70.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU\(2020\)629214_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU(2020)629214_EN.pdf)
Letöltve: 2021.02.13.

⁵⁰ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 8-9. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

takarmánynövények. Felülvizsgálják majd az állattartás más aspektusait is, amellyel támogatják a fenntartható, szén-dioxid kibocsátás nélküli tevékenységet.⁵¹

Finanszírozási forrásként az új ökorendszerek (eco-schemes) szerepe kiemelkedő, melyek a fenntartható gazdálkodási gyakorlatokat – így az agroökológiát, agroerdészetet és a szén-dioxidot megkötő gazdálkodást – is támogatni fogják. A tagállamok a Bizottsággal együtt meg fogják bizonyosodni róla, hogy ezek a támogatások megfelelően szerepelnek a tagállamok által létrehozott stratégiai tervekben.⁵²

Hangsúlyozzák egyúttal a termelés fenntarthatóvá tételét a hal- és tengeri élelmiszerek tekintetében. Erre azért lenne szükség, mert bizonyított, hogy a fenntartható technikák jóvoltából a bevételek is arányosan növekednek. A Bizottság a Közös Halászati Politika keretében kívánja kiküszöbölni a nem hatékony tevékenységből adódó hiányosságokat, növelni a halállomány mennyiségét, valamint 2022-ben újra fogják értékelni a klímaváltozás által felmerülő veszélyeket. Az illegális halászati tevékenységek megakadályozására digitális tanúsítványokat alkalmaznának, melyek kiszűrnék és visszaszorítanák az illegális áruk európai piacon történő megjelenését.⁵³

A fenntartható és környezetbarát élelmiszerrendszer megteremtéséhez a tengeri élelmiszerek szerepét növelni kell, mert az itt előállított termékek (halak és más élelmiszerek) kisebb szénlábnyommal rendelkeznek, mint a hagyományos mezőgazdaságban előállított termékek. A fehérjedús étrendhez az algaiparban előállított ételek is hozzájárulnának, a szektort pedig az Európai Tengerügyi és Halászati Alapból (European Maritime and Fisheries Fund) finanszíroznák.⁵⁴

A fent említett célok eléréséhez a Bizottság támogatni fogja az elsődleges termelőket, a jogalkotókkal való együttműködés során megszabják a tisztességes versenyszabályokat és elősegítik a fenntartható ellátási láncokba való bekapcsolódást és bennmaradást.⁵⁵

---

⁵¹ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 7-9. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁵² Uo.

⁵³ European Commission (2019b): Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on the State of Play of the Common Fisheries Policy and Consultation on the Fishing Opportunities for 2020, COM(2019) 274 final, Brussels, 2019, p. 1-8. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0274&from=EN> Letöltve: 2021.03.15.

⁵⁴ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 10. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁵⁵ Uo.

2.2.2. Élelmiszer-kereskedelem és a körforgásos gazdaság

Az élelmiszerpiacra nagy hatással vannak a termelők és a kereskedők is, hiszen a termelési, ellátási, szállítmányozási és marketing tevékenységükkel az emberek fogyasztási szokásait befolyásolni tudják. Az Európai Unió ráadásul a világon jelentős kereskedelmi tevékenységével súlyos környezeti hatással bír. A fenntarthatóbb élelmiszerrendszerek megteremtésével csökkenne a termelők és családjaik kiadásai, növekedne a megbecsültségük és a versenyképesség. A befektetések ösztönzésével bővülnének a kapacitások és új munkahelyek jönnének létre.

Az élelmiszeriparnak és az értékesítő szektornak bővítenie kell a megfizethető, fenntartható termékek palettáját, annak érdekében, hogy hozzájáruljanak az alacsonyabb kibocsátású élelmiszerrendszerhez. A Bizottság ennek támogatására egy, a felelős üzleti magatartásra és a marketing tevékenységre vonatkozó kódexet készít, amely valamennyi fél érdekét szem előtt tartja. Emellett széleskörű együttműködésre is szükség van, az élelmiszeripari vállalatok és szövetkezeteik részéről, hogy kövessék az előírt szabályokat a termelés, az értékesítés és a fogyasztókat befolyásoló marketing tevékenység során. Például a húsfélék reklámozásában tiltott tevékenységnek számítana a kifejezetten olcsó húsipari termékek népszerűsítése. Ennek megtiltása úgy formálná a fogyasztók viselkedését, hogy nem feltétlenül az ár lenne a fő szempont a vásárlás során. Amennyiben a vállalatok felvállalják a betervezet kötelezettségeket, azokat a Bizottság ellenőrizni fogja és ha nem tartják be azokat, akkor a Bizottság további jogalkotási intézkedésekhez folyamodhat. Az átállás eléréséhez akár tápanyag-előírásokat is bevezethetnek, melyek kötelező érvényűek lesznek, például a maximális zsírtartalom vagy cukortartalom megszabása.⁵⁶

Gyakorlati szempontból az élelmiszerek csomagolása is jelentős szerepet játszik, hiszen a fogyasztó ez alapján tudja beazonosítani a termék származását és annak összetételét. Másrészt a csomagolóanyagok szabályozása révén csökkenthető a környezetszennyezés mértéke, ebben az esetben a hulladék mennyisége. Az újrahasznosított és környezetbarát csomagolások jó szolgálatot tesznek, de az egyszer használatos csomagolóanyagok betiltása is jó stratégia a célok eléréséhez.⁵⁷

---

⁵⁶ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 11-12.. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

⁵⁷ Uo.

Marketing normák előírásaira is szükség mutatkozik, melyeket a Bizottság át fog vizsgálni. A standardok megfelelő előírása a fent említett esetekben bizonyosan változást hozhat, de olyan termékek esetében is meghatározó szereppel bír, amelyek valamilyen különleges földrajzi területhez köthetők. Ezeket a csomagoláson földrajzi jelölésekkel (geographical indicator – GIs) látják el.⁵⁸

Utóbbiak használatának előírása megfigyelhető az EU 'új generációs' kereskedelmi és stratégiai megállapodásaiban is, amellyel védi a különleges termékeket és ezzel egyidőben informálja a partnerországok fogyasztóit a piacukon értékesített termékek származásáról. Az új bi- és multilaterális megállapodások keretében szinte kivétel nélkül megjelennek a fenntarthatósági törekvések, a kereskedelemmel kapcsolatos ágazatokra és más területekre vonatkozóan is.

Annak érdekében, hogy az EU lerövidítse az ellátási láncokat, háttérbe szorítaná a távolsági kereskedelemtől való függést, melyet regionális és helyi forrásokkal váltana fel⁵⁹. Ez pozitív hatással járna a belső piacon termelő gazdák és vállalatok számára, valamint csökkentené a szállítmányozásból származó károsanyag-kibocsátást és erőforrás-felhasználást.

A stratégia kitűzi a körforgásos biogazdálkodás kialakítását, mely számos előnnyel jár. Ezek közé sorolható a hulladékmennyiség csökkentése, a környezetbarát energia használata, ugyanakkor szempont a termékek minőségének megőrzése. Az újrahasznosítható és újrahasznosított anyagok használata is részét képezi ennek a rendszernek, amely például a pálmaolaj többszöri felhasználása révén csökkentené a környezeti lábnyomot, hiszen az előállítása komoly környezeti pusztítással jár.⁶⁰

Mivel a jelenleg alkalmazott, pazarló gazdasági modell nem tartható fenn, a körforgásos gazdasági modell az, amelyre támaszkodva a korlátozott mennyiségben rendelkezésre álló erőforrásokat jól be tudjuk osztani. A modell részét képező termékeket úgy tervezik meg és állítják elő, hogy élettartamuk növekedjen, elhasználásuk után pedig visszaforgathatóak legyenek a gazdaságba. A hulladékgazdálkodás szerepe itt meghatározó, hogy a keletkezett hulladékot megfelelő módon kezeljék és hasznosítsák újra. Az EU-s vállalkozók szemszögéből

---

⁵⁸ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 12-13. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ Guyomard, Hervé et al. (2020): Research for AGRI Committee – The Green Deal and the CAP: policy implications to adapt farming practices and to preserve the EU's natural resources. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, 2020, p. 51-52. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU\(2020\)629214_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU(2020)629214_EN.pdf)
Letöltve: 2021.02.13.

az anyagok gazdaságos használata költségcsökkenést eredményezhet, mely évente összesen mintegy 600 milliárd eurót spórolhat meg nekik. A Bizottság hulladékgazdálkodással kapcsolatos javaslatcsomagja a mezőgazdaság területén vonatkozni fog a szerves műtrágyák elismertetésére és a szerves műtrágyák használatának csökkentésére. Az évente körülbelül 100 millió tonna elpazarolt és kidobott élelmiszer mennyiségének csökkentésére olyan intézkedéseket javasolnak, melynek keretében gyűjteni kell a kapcsolódó adatokat, azok elemzése után pedig szabályozásokat kell hozni. Fontos, hogy hatékonyabban kommunikáljanak a vállalkozásokkal és a fogyasztókkal, valamint lehetővé tegyék a felesleges élelmiszerek továbbítását azok számára, akik nélkülöznek. A gazdasági célra nem felhasználható élelmiszermaradékokat és -hulladékokat pedig takarmányként kell az állattenyésztésben újrahasznosítani.⁶¹

A mezőgazdasági tevékenységhez hozzájárulhatnak azok a lehetőségek és eszközök, melyek környezetkímélőek, kezdve a bioenergiától, a biovegyszereken át, egészen a biotakarmányig. A hangsúly itt a megújuló energián van, melyet a szektor szereplői az állati hulladékból is előállíthatnak. Biogáz előállítására lehetőség van az élelmiszeripari hulladékból, a lakossági hulladék megfelelő kezeléséből és a szennyvíztisztítás során is. A Bizottság indítványozza az érintettek piaci átállásának segítségét, azaz a versenytársakkal szembeni hátrány kiküszöbölését és a fenntartható, megújuló energiahasználatra való áttérést (például napenergia használata, napelemek segítségével).⁶²

A fent említett módszerek alkalmazása csökkentené az állattartásból származó üvegházhatású gázok kibocsátását, háttérbe szorítaná a szennyező vegyi anyagok használatát és az élelmiszerrendszerbe bekapcsolná az élelmiszeripari hulladékokat az újrahasznosítás által. Így valóban egy körkörös folyamat alakulhatna ki, melyben az anyagok újra felhasználása – lehetőleg megújuló energiával – a fenntartható termelés felé mozdítaná el a termelőket.

2.2.3. Élelmiszerbiztonság

Az élelmiszerrendszernek el kell látnia az embereket biztonságos, pénztárcakímélő és egészséges élelmiszerekkel. Ezt válságos időszakokban is biztosítani kell, a válság eredetétől függetlenül. A COVID-19 járványból adódóan megtapasztalhattunk ellátási problémákat az

---

⁶¹ ec.europa.eu (2015): A körforgásos gazdaságról szóló jogalkotási csomag: kérdések és válaszok. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_15_6204 Letöltve: 2021.02.13.

⁶² European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 6. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

élelmiszerek terén, de szerencsére komolyabb fennakadás nem történt az élelmiszerellátásban. Ettől függetlenül fokozott figyelmet kell szentelni a fenntartható élelmiszerrendszer kialakítására, melynek hiánya veszélyeztetheti az élelmiszerbiztonságot és az emberek élelmezését.

A válságok hatásának csökkentésére figyelmet kap a Szociális Jogok Európai Pillére, melynek alapelveinek érvényesülését biztosítani kell a mezőgazdaságban bizonytalan munkaviszonyban álló dolgozók és az idénymunkások számára is. A pillér kitér a szociális-, egészségügyi- és munkakörülményekre is. Mivel a válság az adott szereplőket másképp érinti, ezért a problémát több oldalról kell megközelíteni. Egyrészt vizsgálni kell a szállítmányozásra ható aspektusokat, de a munkaerő és a piacok elvesztése is erős hatással van az ellátásra.⁶³

A válságok mellett olyan szempontok is kihívások elé állítják a gazdákat és a törvényhozókat, mint a klímaváltozás által előidézett környezeti problémák. A biodiverzitás csökkenése, az extrém időjárási körülmények és a növénybetegségek miatt a gazdák számára nehezebbé válik a termelés folyamata és számukra az ellenállóképesség növelését kell biztosítani. A stabil rendszer fenntartása végett a Bizottság folyamatosan figyelemmel kíséri a szektor biztonságát és a benne dolgozók helyzetét.⁶⁴

Válságos időkre való tekintettel a Bizottság kollektív lépést fog tenni a felmerülő válságkezeléssel kapcsolatban. Ennek kivitelezéséhez egy eshetőségi tervet készítenek, melynek végrehajtásával fogják biztosítani az élelmiszerellátást egy esetleges válság idején. A mezőgazdaságot is érintő krízishelyzetre elkülönített tartalékot is felülvizsgálják, hogy az szükség esetén még jobban bevethető legyen. A tervezés mellett egy olyan tagállamok által is vezérelt mechanizmust is kidolgoznak, mely a válsághelyzet súlyosbodásának megfékezését fogja segíteni.⁶⁵

2.2.4. Élelmiszer-fogyasztás

A stratégia a fenntartható élelmiszer-fogyasztás előmozdítását is kiemeli, amely az egészséges táplálkozásra való átállást is magával hozza. Az aktuális fogyasztási gyakorlatok sem környezeti, sem egészségügyi tekintetben nem fenntarthatók. Ami az étkezést illeti, megmutatkozik a túlzott cukor, só, vörös hús (bárány, kecske, marha, sertés) és zsír fogyasztása,

---

⁶³ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 10-11. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ Uo.

míg a zöldségfélék és növényfélék aránya alulmarad. A nem megfelelő étrendet követő emberek esetében növekszik az esélye a szívbetegségek és a rákos megbetegedések kialakulásának, 2017-ben pedig közel egy millió ember halálát okozta az egészségtelen étrend⁶⁶. 2030-ra az előrevetített adatok nem túl biztatóak az elhízottak számának tekintetében. Az emberek étrendjébe a termesztett növények (gyümölcsök és zöldségek) arányát növelni kellene, a húsféléket (leginkább a vörös húst) pedig csökkenteni.⁶⁷

Az egészséges és kiegyensúlyozott étrendből adódóan megelőzhető a súlyos megbetegedések kialakulása és az üvegházhatású gázok kibocsátásért felelős állattenyésztés környezeti lábnyoma is mérséklődik.

A tudatos fogyasztói viselkedés elősegítéséhez a fogyasztóknak fontos információk birtokában kell lenni, hogy a számukra megfelelő és egészséges élelmiszereket vásárolják meg. A Bizottság ezért kilátásba helyezett egy olyan élelmiszer csomagolással kapcsolatos javaslatot, mely szerint a termékek csomagolásán kiemelten fel kell tüntetni a tápanyagtartalmat és a származási helyet. 2022 végére szeretnék ezt a javaslatot benyújtani, mely kifejezetten korlátozná a magas cukor-, só- és zsírtartalmú élelmiszerek forgalmazását⁶⁸. Harmonizált csomagolási technikákat kívánnak alkalmazni, melyek a termék előállításának környezeti lábnyomát és társadalmi hatásait mutatják⁶⁹. A csomagolásokon kívül digitális felületeken is hozzáférhetővé kell tenni a különböző termékekre vonatkozó adatokat. A vevők így következetesebb döntéseket tudnának hozni a vásárlás során.

Annak érdekében, hogy a fenntartható élelmiszerek elérhetőbbek legyenek és támogatni tudják az egészséges étkeztetést, a Bizottság alapvető kritériumokat fog megszabni a közintézményekben történő étkeztetésben kínált gyümölcsök és zöldségek tekintetében. Ez a kórházak, iskolák és más intézmények keretén belül fogja biztosítani az egészséges táplálkozást, míg a keresletnövekedés révén a biogazdálkodók a termelékenységüket tudják növelni. A tagállamoknak az átállás érdekében a fenntartható élelmiszerek általános forgalmi adó szintjének csökkentését kell előmozdítani, hogy ösztönözzék a biotermékek vásárlását. Végül a (kis)kereskedelmi áraknak tükrözniük kell a termékek előállításából származó valós

---

⁶⁶ ec.europa.eu (2020b): EU burden from non-communicable diseases and key risk factors. <https://ec.europa.eu/jrc/en/health-knowledge-gateway/societal-impacts/burden> Letöltve: 2021.03.16.

⁶⁷ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 13. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁶⁸ efsa.europa.eu (2020): EFSA's scientific advice to inform harmonised front-of-pack labelling and restriction of claims on foods. <https://www.efsa.europa.eu/en/news/efsas-scientific-advice-inform-harmonised-front-pack-labelling-and-restriction> Letöltve: 2021.02.13.

⁶⁹ Hasonló technikákat találhatunk például a cigarettásdobozok oldalán is, amelyek tájékoztatják a vevőt a termék fogyasztásából adódó egészségügyi következményekről.

költségeket, például a felhasznált erőforrások értékét, a károsanyag-kibocsátás és a külföldre kihelyezett termelésből adódó környezetszennyezés mértékét.⁷⁰

2.2.5. Élelmiszer-pazarlás és élelmiszercsalás

Az élelmiszer-pazarlás visszafogása a fenntarthatósági célok egyike. Megvalósítása révén az emberek forrásokat takaríthatnak meg, valamint az ételfelesleg megfelelő elosztásából a társadalom azon része profitálhat, amely esetleg élelemhiánytól szenved. A pazarlásból adódó problémák olyan területekkel is kapcsolatban állnak, mint a biodiverzitással kapcsolatos változások, az élelmiszer-biztonság és a hulladékkezelés kérdése.

2030-ra a Bizottság 50%-os csökkenést szeretne elérni az egy főre eső elpazarolt élelmiszer mennyiségében. Ennek eléréséhez 2022-ig a tagállamok által szolgáltatott adatok alapján egy olyan rendszert teremtenének, amely az adatok segítségével egy támpontot adna és jogilag kötelezően végrehajtandó célkitűzéseket támasztana⁷¹. A Bizottság így beleépítené ezt a témát más szakpolitikai területbe. Ellenőriznék a gyártás és előállítás során keletkezett veszteség mennyiségét és lépéseket tennének a keletkezésük megakadályozása ellen. A boltokba kerülő termékek esetében fokozott figyelmet kapnának a lejárat dátum és más időpont megjelölések is, melyek nem megfelelő használata megtévesztő kereskedelmi gyakorlatnak minősül. Az EU-ban történő koordinált tevékenységnek köszönhetően tagállami szinten is fokozottabban fogják támogatni a szabályozásokat és elő fogják segíteni az élelmiszer-pazarlás csökkenését.⁷²

A stratégia elemei között vannak az élelmiszercsalással kapcsolatos kérdések és azok a tiltott tevékenységek, melyek veszélyeztetik az élelmiszer-biztonságot és a piacokat, beleértve a becsületes kereskedőket. A tisztességtelen kereskedői magatartással a fogyasztókat megtévesztik és ezért nem tudnak megfontolt döntéseket hozni a vásárlás során. Az EU törekvése ezen a területen arra irányul, hogy együttműködve a nemzeti és regionális

---

⁷⁰ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 13. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁷¹ Az Európai Unió Hivatalos Lapja (2019): A BIZOTTSÁG (EU) 2019/1597 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ HATÁROZATA a 2008/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az élelmiszer-hulladék szintjének egységes mérésére vonatkozó közös módszertan és minimális minőségi követelmények tekintetében történő kiegészítéséről, HL L 248., p. 77. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D1597&from=ES> Letöltve: 2021.03.17.

⁷² European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 14. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

hatóságokkal (például vámellenőrök és az Europol), hatékonyan megbirkózzon az élelmiszer-csalással. A már létrehozott riasztórendszerek segítségével kiszűrjük azokat a termékeket, melyek nem felelnek meg az előírásoknak, de az importellenőrzés fokozásával és más új rendelkezésekkel tovább kívánják erősíteni a védekezést. Az Európai Csalás Elleni Hatóság (OLAF) tevékenységét felülvizsgálják és szükség szerint kiegészítik, hogy a folyamatokat még hatékonyabban lehessen lebonyolítani.⁷³

2.2.6. Segítség az átálláshoz

Az átállás folyamatának a kutatás-fejlesztés és az innovatív technológiák, valamint a célzott befektetések lesznek a főbb úttörői. Ezek együttes alkalmazásával lehet csak elérni a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégiában foglalt célkitűzéseket.⁷⁴

A Bizottság ezért a Horizont 2020 program keretében mintegy egy milliárd euró értékben pályázatokat fog kiírni. Emellett indítványozza a Horizont Európa programban további tíz milliárd euró felhasználását, amelyek kutatásra és innovatív megoldások keresésére irányulnának a mezőgazdaságban, a halászatban, a környezetvédelem és az erőforrások területén. Kiemelt szerepet kap a tengeri és városi élelmiszertermesztés és az alternatív fehérjeforrások (például alga vagy rovarok) előállításának. Fokozni fogják az Európai Innovációs Partnerség szerepét a tagállamokkal, hogy az innovatív agroökológiai technológiák használatával csökkenteni lehessen a növényvédő- és más vegyszerek használatát. A folyamatos információcsere révén igyekeznek javítani az európai termelékenységen és véghez vinni az innovációs célkitűzéseket. Mindemellett a beruházási források kiegészülnek az Európai Regionális Fejlesztési Alappal, mely ugyancsak az innovatív megoldásokat támogatja. Végül cél a termőföldek és a környezet minőségének visszaállítása, a minőségi élelmiszerrendszer megteremtése és a fenntartható termelésre való átállás. A kis- és középvállalkozások, valamint a közepes tőkeértékű társaságok (250-3000-ig terjedő munkavállalói létszámmal működő vállalatok) számára az InvestEU Alap nyújthat segítséget és útmutatást ahhoz, hogy áttérjenek fenntarthatóbb tevékenységre.⁷⁵

A gazdák számára a szélessávú internetelés biztosítása és a digitális technológia elterjedése szükséges ahhoz, hogy új munkahelyek jöjjenek létre, javuljon az ágazat

---

⁷³ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 15-16. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

⁷⁴ Uo.

⁷⁵ Uo.

hatékonysága és hozzáférhetőek legyenek az online felületek, legyen az szórakoztatás vagy online kormányzati ügyintézés. Az internet még olyan technológiák alkalmazását is lehetővé teszi majd, mint a mesterséges intelligencia vagy a precíziós mezőgazdaság. A Bizottság 2025-re a vidéki területek 100%-os lefedettségét kívánja elérni, ezzel is hozzájárulva a fenntartható célok eléréséhez. A megszerzett tudás és az adatok megosztásának színtere a Hatékony Mezőgazdasági Ismeretek és Innovációk Rendszere, melyben a szektorban dolgozók fontos információkat kaphatnak. Hasonló felület lesz a Gazdaságfenntarthatósági Információs Hálózat, mely kifejezetten a stratégia adatait fogja összefoglalni. Itt megtalálhatóak lesznek azok a tapasztalatok, melyek a gazdák teljesítményét tükrözik. A tanácsadó rendszerrel kiegészítve a termelők fejleszthetik vállalkozásaikat és hatékonyabban tudnak áttérni a fenntartható termelésre. Végül a tengeri ágazattal kapcsolatos információk az Európai Tengeri Megfigyelési és Adathálózat rendszerében lesznek megtalálhatóak, mely ugyancsak az új trendeket mutatja be és ösztönzi a beruházásokat. A rendszerek lényege, hogy a személyre szabott tanácsadás által a kkv szektor környezetkímélően és költséghatékonyan tudjon működni.⁷⁶

2.2.7. Törekvés a globális átállásra

Az Európai Unió a stratégiát követve törekedni fog arra, hogy külpolitikájával kiterjessze a fenntartható élelmiszerrendszert a regionális, bi- és multilaterális partnerei körében. Így a Zöld Szövetségeseknek nevezett partnereknek is lehetőségük nyílik arra, hogy olyan lépéseket tegyenek a fenntartható fejlődés felé, melyek védik a környezetet, kedveznek a lakosságnak és biztosítják a gazdasági növekedést. A bilaterális kereskedelmi megállapodások is olyan iránymutatásokat fognak tartalmazni, melyek a fenntarthatóságot mozdítják elő és erre külön fejezetet szentelnek. Ez fogja biztosítani a fenntarthatósági törekvések betartatását. A megállapodásoknak érdeke, hogy a harmadik világ országai is felvállalják a fenntartható agrárszektor kiépítését a már korábban említett témákban. Az EU nemzetközi normákat igyekszik megteremteni és együttműködést szeretne elérni a kutatás-fejlesztésben és az innovatív technológiák használatában. Ha az aláíró felek eleget tesznek a szerződések

---

⁷⁶ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 15-16. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
Letöltve: 2021.02.13.

tartalmának, az egy erős ellenállóképességet tudna generálni a válságos időszakokkal és a járványokkal szemben.⁷⁷

Hogy konkrét példákat is említsünk, az EU visszaszorítja az erdőirtást és 2021-ben törvénytervezetet készítenek azokra a termékekre vonatkozóan, melyek az erdőirtással szoros összefüggésben kerülnek előállításra. Ezeknek a termékeknek az Egységes Piacon történő korlátozásával a terv szerint megállítanák, vagy legalább is csökkentenék az erdőirtás nagyságát. Ehelyett inkább a fenntartható (környezetkímélő) gyártást és kereskedelmet preferálják.⁷⁸

Az EU kereskedelmi szabályozása minden import élelmiszerre vonatkozik, ezért a piacra történő belépéskor ellenőrzik, hogy az állati eredetű termékek összhangban vannak-e az előírásokkal. Ez azért fontos, mert az antibiotikummal táplált jóságok hozzájárulnak az antimikrobiális rezisztencia veszélyéhez világszerte. A tengeri vonatkozású élelmiszerek méltányos előállítása végett további intézkedésként nem tolerálják az illegális halászatot és a túlhalászt sem.⁷⁹

A növényi eredetű termékek esetében az egészségre káros anyagok használata nem megengedett, ezért átvizsgálják az import rendelkezéseket a vegyi anyagok tekintetében. Az EU igyekszik – kifejezetten a fejlődő világban – visszaszorítani a káros vegyi anyagok használatát és azok helyett alternatív szerek és megoldások alkalmazását javasolja.⁸⁰

Az együttműködés elismert nemzetközi szervezetek ülései és egyeztetései során jöhet létre, melyeket például az ENSZ csúcstalálkozóival lehet megejteni. Itt az országok vezetői és delegáltjai tárgyalhatnak a szóban forgó szakpolitikákról, míg a lakosságot közvetlenebb módszerekkel (például fórumok és élelmiszer-címkézés) igyekeznek tájékoztatni.⁸¹

---

⁷⁷ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 17-18. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁷⁸ European Parliament (2021): MINIMISING THE RISK OF DEFORESTATION AND FOREST DEGRADATION ASSOCIATED WITH PRODUCTS PLACED ON THE EU MARKET / BEFORE 2021-7, p. 1-2. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/api/stages/report/current/theme/a-european-green-deal/file/deforestation-and-forest-degradation-linked-to-products-placed-on-the-eu-market> Letöltve: 2021.03.17.

⁷⁹ European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p. 18. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

⁸⁰ Uo.

⁸¹ Uo.

2.3. Remélt pozitív hatások

Röviden összegezve, az Európai Bizottság által megalkotott „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia az Európai Zöld Megállapodás és az EU 2050-es klímasemlegességi törekvésének szerves részét képezi.

A tervek szerint a stratégia egy olyan fenntartható élelmiszerrendszert teremtene, amely megbirkózna a klímaváltozás által előidézett kihívásokkal és védené a természeti értékeket. A biogazdálkodás egyúttal tisztességes bért teremtene az ágazatban dolgozók számára és egészséges élelmiszerekkel látná el a fogyasztókat.

A mezőgazdaság területén nagy mértékben csökkenne az üvegházhatású gázok kibocsátása, a vegyi anyagok és az antimikrobiális szerek használata. A felelős termelői, kereskedői és fogyasztói magatartás ösztönzésével (például az élelmiszerek informáló címkézésével) csökkennének az illegálisan forgalomba hozott termékek, erősödne a tudatos fogyasztói magatartás, amelynek köszönhetően csökkenne az élelmiszer-pazarlás és javulna az élelmiszerek tisztességes elosztása. A támogatások általi fejlesztések és az innovatív megoldások egy olyan rendszert teremtenének, melyben az EU agrárszektora az évezred közepére egy karbonsemleges ágazattá válna. Ezt a tendenciát kibővítenék a globális szintre is, amelyet a bi- és multilaterális kapcsolati rendszer elmélyítésével tudnák kialakítani.

A gazdák és szövetkezeteik az új gazdasági és gazdálkodási koncepciók által fenntartható üzleti modellekre térhetnének át, amely a jövőben is stabil jövedelmet és kiszámíthatóságot hozna nekik. A körforgásos- és biogazdálkodás erősítené a fogyasztókkal való kapcsolatokat és új piacokat teremtene a termelők számára. Ez leginkább a többségben lévő, vidéki kkv szektor szereplőit érintené pozitívan, akiknél manapság még sokszor az internethozzáférés sem biztosított, amely lecsökkenti a versenyképességet, de a statisztikai adatok gyűjtését is megnehezíti.

A fogyasztók szemszögéből azért lenne előnyös a fenntartható rendszer, mert a nagy kiterjedésű termőföldek megreformálása révén egy tisztább környezetben élhetnének, válságok közepette is biztosítva lenne az élelmiszer-ellátás, az egészséges étrend meghosszabbítaná a várható élettartamot és csökkenne a nem megfelelő táplálkozásból adódó halálesetek száma.

A stratégiában foglalt tervek magasztos és céltudatos lépéseket tartalmaznak, kérdés azonban, hogy a valóságban miként lehetne őket megvalósítani és egyáltalán milyen valós hatással fognak járni. A társadalmi-gazdasági következményeket mélyrehatóan fel kell mérni és folyamatos párbeszédet kell létrehozni a törvényhozók, a mezőgazdasági területen dolgozó gazdák és érdekképviseleti szerveik, valamint a fogyasztók között.

3. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA

A „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia kivitelezését az elkövetkezendő évek során kívánják végrehajtani, amely számos gazdasági, kereskedelmi, környezeti és társadalmi kérdést vet fel a gazdasági szereplők között. A Zöld Megállapodás kihirdetése után számos kritika érte a Bizottságot, a tervezetek hiányosságaival és felületességével kapcsolatban. Az egyik legmeghatározóbb visszacsatolás a COPA-COGECA civil szervezettől jött, amely régóta az európai mezőgazdasági szektorban dolgozó gazdák és szövetkezeteik elhivatott támogatója.

3.1 A COPA-COGECA kritikája

A Római Szerződés már 1957-ben rendelkezett a Közös Agrárpolitikáról és a Bizottság szívesen látta az ágazat képviselőit a konferenciákon. Látva a Közösségek elhivatottságát 1958-ban megalakult a Mezőgazdasági Szakszervezetek Bizottsága, rövidítve: COPA (Committee of Professional Agricultural Organisations). Ez az első érdekképviseleti szervezet Európában, melynek a mai napig célja, hogy képviselje a mezőgazdaságban dolgozó gazdákat és segítse a közvetítést az Európai Unió intézményeivel való tárgyalások során. A COPA-val párhuzamosan, 1959-ben létrejött a COGECA (General Confederation of Agricultural Cooperatives), azaz a Mezőgazdasági Szövetkezetek Általános Szövetsége.⁸²

A COPA főbb feladatai közé tartozik az európai farmerek érdekeinek előmozdítása az EU intézményei körében és a hatékony stratégiai elvek kidolgozása a farmerek bevételeinek növelése érdekében. Fórumot biztosít az európai vagy azon kívüli mezőgazdasági kihívások és esetleges megoldásaik megvitatására, legyen az kereskedelmi vagy más vonatkozású. Fontos funkciója, hogy a nyilvánosság felé közvetítse álláspontját az agrárszektor fejlődését illetően. Az EU a kezdetektől fogva hivatalosan is elismeri a szervezet tevékenységét. Jelenleg 22 millió gazdát és családjukat képviseli, annak érdekében, hogy a mezőgazdasági szektor és az EU között konstruktív párbeszéd jöjjön létre.⁸³

A COGECA olyan agrárszervezeteket képvisel az EU intézményei előtt, melyek az élelmiszeriparban, az erdészet és a halászat területén tevékenykednek. Fő célkitűzései közé tartozik az európai döntéshozás elősegítése az agrárium szervezeteinek támogatása révén és a szervezetek közötti gazdasági együttműködés előmozdítása. A két szervezet 1962-ben COPA-

---

⁸² copa-cogeca.eu (2021a): COPA. <https://www.copa-cogeca.eu/about-copa> Letöltve: 2021.02.17.

⁸³ Uo.

COGECA névvel egyesült, hogy közös erővel segítsék az agrárszektorban tevékenykedő emberek munkáját.⁸⁴

A brüsszeli székhelyű COPA-COGECA az évtizedek alatt fáradhatatlanul azon dolgozott, hogy kiálljon a gazdák érdekei mellett. Emellett célja, hogy biztonságos, tápláló ételeket biztosítson a fogyasztók számára, szem előtt tartva a környezetvédelmet és a fenntartható biogazdálkodást. A szervezet úgy látja, hogy stabil mezőgazdaság nélkül Európa nem tekinthet fényes jövő elé. Ezért úgy kell az élelmiszerellátást biztosítani, hogy közben a környezet megóvása is szem előtt legyen és a vidéki élet se lehetetlenüljön el.⁸⁵

Nagyban támogatja a fenntarthatósági törekvéseket, ezért folyamatosan figyelemmel kíséri a piaci viszonyokat az árucikkek tekintetében és naprakész információkkal látja el az illetékes uniós szerveket a terepen történő eseményekkel és körülményekkel kapcsolatban. Hogy véleményüket és hitelességüket alátámasszák, folyamatosan elemzik és nyomon követik a gazdasági trendeket. Az adatok elemzése által egy valós képet adnak az éppen aktuális mezőgazdasági árakról és más tényezőkről is, mint például a gazdák száma, a nemi eloszlás a gazdák között és más árucikkekkel kapcsolatos statisztikák. Ezeket az elemzéseket publikálják és jelentéseket készítenek, hogy elősegítsék a jobb munkakörülményeket és anyagi jólétet a gazdák körében.⁸⁶

A COPA-COGECA civil szervezet tehát a mezőgazdasággal foglalkozó civil szervezet, amely számos tagjával és nemzetközi szervezetekkel együtt a gazdákat és szövetségeseiket támogatja.

2018-ban írásos közleményben⁸⁷ közölték elhivatottságukat az EU környezetvédelmi célkitűzéseivel kapcsolatban és kiemelték azt is, hogy a tervek kivitelezése mögött tudományosan megalapozott bizonyítékoknak kell állniuk. A mezőgazdaságban tervezett változtatásokat átfogó kockázatelemzéssel lehet alátámasztani, melynek felelőssége az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságra (EFSA) hárul. A civil szervezet kiemeli, hogy az EFSA tevékenysége kulcsfontosságú a termelők és a fogyasztók bizalmának elnyerése céljából. Ez az egyik legmeghatározóbb szempont, hiszen, ha a gazdasági szereplők nem bíznak az új rendszerben, az a kivitelezés ellehetetlenülését fogja eredményezni. A COPA-COGECA

---

⁸⁴ copa-cogeca.eu (2021b): COGECA. <https://www.copa-cogeca.eu/about-cogeca> Letöltve: 2021.02.17.

⁸⁵ copa-cogeca.eu (2021c): European Farming. <https://www.copa-cogeca.eu/europeanfarming#b193> Letöltve: 2021.02.17.

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ COPA-COGECA (2018): COPA AND COGECA'S POSITION ON THE COMMISSION'S PROPOSAL ON THE TRANSPARENCY AND SUSTAINABILITY OF THE EU RISK ASSESSMENT MODEL IN THE EU, DA(18)5687:5 – JV/rs, Brussels, 2018, p. 2-4. <https://www.copa-cogeca.eu/archive/download?ID=3693755> Letöltve: 2021.03.19.

üdvözlí az átlátható és tudományos megközelítést, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a kommunikációnak nem szabad túlságosan leegyszerűsített formában történnie, mert az érzelmek felülkerekedhetnek és olykor nem reális következtetésekhez vezetnek. A publikációk és elemzések első körben a szakemberek kezébe kell, hogy kerüljenek, elkerülve a politikai indíttatású akciókat, melyek alááshatják a közvélemény támogatását és a mezőgazdaság reformját.

A civil szervezet a stratégia egyes tartalmi részeit kifogásolta, valamint változtatásokat is javasol bennük. Lényegében olyan módosítási és új javaslatokat publikáltak, melyben hangsúlyozzák a támogatások és a hatástanulmányok szerepét, valamint a széleskörű (gazdasági, társadalmi, környezeti) szempontok együttes vizsgálatát. A „Termelőtől a fogyasztóig” stratégiának, a Közös Agrárpolitikának és a többi – a szektorra vonatkozó – politikai iránymutatásnak összefüggésben kell lenniük, hogy az inkonzisztenciát elkerüljék. A tagállamoknak nemzeti szinten is törekedniük kell a célok eléréséhez, az országok eltérő helyzetét pedig a szubszidiaritás elve szerint kell figyelembe venni. Az Unió törvényhozásnak támogatnia kell a gazdák innovatív fejlesztéseit és a versenyképesség fenntartását például a nemzetközi kereskedelmi megállapodások előre tekintő megkötésével. Felhívják a figyelmet, hogy az új technológiák alkalmazását nem szabad tovább késleltetni és az ágazat bizonyos tevékenységei során a szén-dioxid kibocsátás elkerülhetetlen, de része a természetes körforgásnak.⁸⁸

Egy teljes körű kockázatelemzés (hatástanulmány) szükségessége is erősen fennáll a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia esetében, melynek hiányában a Bizottság nem tudja tudományos módon és gazdasági tekintetben alátámasztani a kivitelezés sikerességét.

Pekka Pesonen, a COPA-COGECA főtitkára erős aggályait fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a Bizottság az átfogó hatástanulmány hiányában árnyékban tartja az ágazat szereplőit és képviselőit. Ugyan az ágazat nem zárkózik el a kitűzött célok megvalósításától, de a rövid- és hosszútávú következmények feltárása előtt nem lehet lépéseket tenni.⁸⁹

Ramón Armengol, a COGECA elnökének véleménye szerint a kereskedelmi dimenzió figyelembevétele létfontosságú a mezőgazdasági modell működéséhez. Az eddigi

---

⁸⁸ Hazekamp, Anja – Dorfmann, Herbert (2021): AMENDMENTS PROPOSED BY COPA AND COGECA TO THE EUROPEAN PARLIAMENT’S COMMITTEE ON THE ENVIRONMENT, PUBLIC HEALTH AND FOOD SAFETY AND THE COMMITTEE ON AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT - DRAFT REPORT ON A FARM TO FORK STRATEGY FOR A FAIR, HEALTHY AND ENVIRONMENTALLY-FRIENDLY FOOD SYSTEM, Brussels, 2021. p. 1-8. <https://corporateeurope.org/sites/default/files/2021-01/COPA%20document%20F2F%20INI.pdf> Letöltve: 2021.03.20.

⁸⁹ Foote, Natasha (2021): EU farmers boss: Commission leaving agri sector to wait like ‘animals for slaughter’. <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/eu-farmers-boss-commission-leaving-agri-sector-to-wait-like-animals-for-slaughter/> Letöltve: 2021.03.20.

nyilatkozatok és a Bizottság tájékoztatása még mindig nem terjednek ki a Zöld Megállapodás okozta nemzetközi kereskedelmi viszonyok alakulására. Nem lehet pontosan tudni, hogy miként fognak változni a fogyasztói árak, a szektoron belüli bevételek és hogy az élelmiszerbiztonság valóban biztosítva lesz-e. A valóságban olyan következetlenségekkel is számolni kell, hogy a harmadik országokból érkező mezőgazdasági termékek – amelyek nem felelnek meg az új előírásoknak – beléphetnek-e az Unió piacaira. Ez azért ellentmondásos, mert a WTO alapelvei tiltják a diszkriminációt és a nemzetközi normáknak sem felelne meg a negatív megkülönböztetés. A kereskedelmi kapcsolatok aláásása nagyon kedvezőtlenül hatna az élelmiszeripari szektorban dolgozó emberekre és veszélyeztetné a jövőbeli mezőgazdasági kereskedelmi bevételeket is, hiszen az agrárium adja az EU nettó külkereskedelmi mérlegének egyharmadát.⁹⁰

Ahogy már a 2.2.7. fejezetben is láthattuk, az újonnan kötött kereskedelmi megállapodások jelenthetnek erre a problémára megoldást, hiszen azok már külön taglalják a fenntarthatósági és környezeti dimenzióval kapcsolatos témákat is. Mivel a WTO alapelveket és a Párizsi Klímaegyezményben foglaltakat is felvállalják a felek, nem fognak etikátlan dilemmák felmerülni (például hátrányos megkülönböztetés a külkereskedelmi standardok tekintetében).

Armengol úgy véli, hogy a mezőgazdasági szektornak rugalmasan kell alkalmazkodni a változásokhoz, elkerülve azt, hogy a környezetkárosító tevékenység olyan országokba kerüljön, ahol kevésbé szigorúbbak a környezeti előírások. A káros tevékenységek határokon túlra való kiszervezése kétséges helyzetbe hozza az uniós élelmiszerbiztonságot és sarokba szorítja a termelőket. A Zöld Megállapodásban foglaltak megvalósításához a termelőknek új beruházásokat kell véghez vinni, ami komoly anyagi kiadásokat jelent számukra. Másfelől azokban a kereskedelmi partnerországokban, ahol kevésbé szigorúak a termelési normák és nem korlátozott az EU-ba történő exportkivitel, olcsóbban tudják termékeiket megtermelni és értékesíteni, ezzel pedig versenyelőnyt szerezve az uniós termelőkkel szemben. Problémás kérdés még az olyan érzékeny terméktípusok kereskedelme is, mint a bor, cukor, rizs, vagy a különféle húsok. Ezeknek a kereskedelmére nem terjednek ki a környezetvédelmi rendelkezések, melyek összességében azokra a termelőkre lesznek hatással, akik nem élhetnek a kedvezményes elbánással.⁹¹

---

⁹⁰ Armengol, Ramón (2021): Opinion Piece: The future of our agriculture will depend on the consistency between the Green Deal and the EU trade policy. <https://fefac.eu/newsroom/news/opinion-piece-the-future-of-our-agriculture-will-depend-on-the-consistency-between-the-green-deal-and-the-eu-trade-policy/> Letöltve: 2021.03.20.

⁹¹ Uo.

A COPA-COGECA tehát ilyen formában nem támogatja a stratégia integrálását a Közös Agrárpolitikába, mert azok nem tükrözik a termelők érdekeit.

3.2. A F fiatal Gazdák Európai Tanácsának nézőpontja

A F fiatal Gazdák Európai Tanácsa (European Council of Young Farmers – CEJA) is kifejezte véleményét a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia kapcsán.

Örömmel nyugtázzák, hogy a Bizottság támogatja a mezőgazdaság szociális, társadalmi és környezeti fenntarthatóságának előmozdítását és az egészségügyi dimenzió fontosságát. A tudatos fogyasztói magatartás elősegítése, az innovációk ösztönzése, az új géntechnológiák kifejlesztése, a szélessávú internetkapcsolat vidéki területeken történő biztosítása és az erdőgazdálkodás fenntarthatóságának támogatása is pozitívként jelenik meg a fiatal gazdák körében.⁹²

Kiemelik, hogy a fenntartható kereskedelem megteremtéséhez ugyanazokat a fenntarthatósági elvárásokat kell támasztani az import termékekkel szemben, amelyeket az európai termelőktől is elvárnak. Emellett fontosnak tartják az importfüggőség csökkentését az állati takarmányként használt fehérjék körében.⁹³

Ezzel szemben kifogásolják azt, hogy a stratégia megalkotásánál nem kapnak megfelelő hangsúlyt a termelői érdekek, melynek hiányában a jövő nemzedékeinek termelői hátrányos helyzetből fognak indulni. Ez abban mutatkozik meg, hogy a fiatal gazdákat a stratégia leírásában csupán egyszer említik, holott a jövőben az ő tevékenységüket fogják a legjobban befolyásolni a stratégia elemei.⁹⁴

A fiatal gazdák számára kihívást jelenthet még a földterülethez való hozzájutás, amely a Zöld Megállapodásban foglaltak alkalmazása esetén lépne fel. A használatban lévő földterületek csökkentése révén a földek ára emelkedni fog és kevesebb terület lesz elérhető a fiatal termelők számára.⁹⁵

Az alacsony tőkével rendelkező fiatalok nehezebben jutnak hitelhez, ezért olyan támogatási rendszert kellene kiépíteni, amely kifejezetten segítené őket, hogy a fenntartható termelés mintapéldájává váljanak. A pénzügyi eszközökön kívül olyan tényezőkre is hangsúlyt

---

⁹² European Council of Young Farmers (2020): FARM TO FORK STRATEGY - A REALITY CHECK BY YOUNG FARMERS, p. 2. <https://wordpress.ceja.eu/wp-content/uploads/2020/08/POSITION-PAPER-Farm-to-Fork-Strategy-a-reality-check-by-young-farmers.pdf> Letöltve: 2021.04.14.

⁹³ European Council of Young Farmers (2020): FARM TO FORK STRATEGY - A REALITY CHECK BY YOUNG FARMERS, p. 3-10. <https://wordpress.ceja.eu/wp-content/uploads/2020/08/POSITION-PAPER-Farm-to-Fork-Strategy-a-reality-check-by-young-farmers.pdf> Letöltve: 2021.04.14.

⁹⁴ Uo.

⁹⁵ Uo.

kell fektetni, mint az egymástól való tanulás, amely kulcsszerepet játszik a méltó jövedelem megteremtésében.⁹⁶

A CEJA nézőpontjából tehát, egy érdekérvényesítő párbeszéd kialakítása lenne az elsődleges szempont. Emellett az átállási folyamathoz pénzügyi forrásokra is szükségük van, de az innovatív technológiák használata, az eltérő fejlettségű régiók megkülönböztetett kezelése és egy átfogó hatástanulmány megléte is alapvető fontosságú.

3.3. Zöld szervezetek közös állásfoglalása

A környezetvédő zöld szervezetek közös kérvényt intéztek Frans Timmermans-hoz, a Bizottság alelnökéhez, hogy a Zöld Megállapodásban foglaltak jobban megjelenjenek a Közös Agrárpolitikában. Ellentétben a gazdák érdekvédelmi szervezeteitől, ők más szemszögből látják a kivitelezés sarokköveit és hiányosságait.

A Birdlife Europe, ClientEarth, Friend of the Earth Europe, Greenpeace, IFOAM Organics Europe és az Európai Környezetvédelmi Iroda közös véleményen van azzal kapcsolatban, hogy Európát egy klímasemleges kontinensé kell alakítani. Elismerik, hogy a Közös Agrárpolitika egy fő eszköze lesz ennek a folyamatnak és éppen ezért kifogásolják, hogy a Zöld Megállapodásban foglaltak – így a „Termelőtől a fogyasztóig” és a Biodiverzitási Stratégiák – nincsenek megfelelő mélységben beágyazva az új mezőgazdasági reformtervezetbe és a stratégiai tervekbe (CAP Strategic Plans – lásd 2.2. fejezet).⁹⁷

Felhívják a figyelmet arra, hogy a mezőgazdasági szektor szigorúbb kormányzásra, több környezetvédelmi elemre és biztosítékra szorul, ha a kitűzött klímavédelmi célokat a Bizottság valóban el kívánja érni. A legfőbb problémát azt jelenti, hogy a tagállamok önkéntes vállalása nem biztos, hogy tükrözni fogja stratégiákban foglalt célkitűzéseket. Úgy gondolják, hogy a Bizottság rendelkezik azokkal a jogi és politikai eszközökkel, melyekkel a reformokat érvényre lehetne juttatni.⁹⁸

Gyors és módszeres átalakítást javasolnak a mezőgazdaságban, melyben a tagállamok egyértelmű, időhöz kötött és számszerűsített célpontokat tűznek ki maguknak, a környezetvédelmi irányelvekkel összhangban. A kitűzött célok nemteljesítése vagy a pénzügyi

---

⁹⁶ European Council of Young Farmers (2020): FARM TO FORK STRATEGY - A REALITY CHECK BY YOUNG FARMERS, p. 3-10. <https://wordpress.ceja.eu/wp-content/uploads/2020/08/POSITION-PAPER-Farm-to-Fork-Strategy-a-reality-check-by-young-farmers.pdf> Letöltve: 2021.04.14.

⁹⁷ organicseurope.bio (2020): Request for a meeting re. CAP alignment with the European Green Deal. <https://www.organicseurope.bio/news/request-for-a-meeting-re-cap-alignment-with-the-european-green-deal/> Letöltve: 2021.04.19.

⁹⁸ Uo.

eszközök nem megfelelő használata – például erősen környezetszennyező tevékenység támogatása – esetén büntetés kiszabását indítványozzák.⁹⁹

Mivel a mezőgazdasági reformokhoz az EU nyújt finanszírozást, ezért ezen források felhasználásával kapcsolatban a tagállamoknak elszámoltathatónak kell lenniük. Ezenfelül olyan EU-s előírásokat kellene hozni, melyek garanciát biztosítanak az egyenlő versenyfeltételekhez és a környezetkímélő tevékenységek betartatásához.¹⁰⁰

A tudomány megmutatta, hogy ha a jelenlegi kereskedelmi és mezőgazdasági politikán az EU nem változtat, hosszútávon a versenyképesség és a termelékenység növekedésének hiányában a jelenlegi termelői előnyök nem fogják többé a valóság részét képezni. Ezért az említett pontok megvitatására és javaslatok előterjesztésére a szervezetek nyitottak tárgyalni a Bizottsággal.

A vélemények és javaslatok jól láthatóan megoszolóak a témával kapcsolatban. Az egyik legfőbb gondot azonban az jelenti, hogy még nem létezik uniós hatóság által készített kockázatelemzés a mezőgazdasági stratégiával kapcsolatban, amely alapvető kérdéseket hagy megválaszolatlanul.

3.4. Az amerikai hatástanulmány

Ruža Tomašić, európai parlamenti képviselő még 2020. májusában írásban intézett kérdést a Bizottsághoz, azzal kapcsolatban, hogy készül-e a stratégiával kapcsolatos kockázatelemzés, mely feltárja a gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi aspektusokat és hogy azt egyáltalán nyilvánosságra lehet-e hozni. A Bizottság oldaláról Janusz Wojciechowski, mezőgazdasági és vidékfejlesztési biztos úgy reagált, hogy minden jogalkotási javaslatához átfogó elemzést fognak készíteni és folyamatosan gyűjteni fogják az adatokat az összesített hatás elemzése érdekében. Kiemelte a klímaváltozás és a biodiverzitás csökkenésének kockázatait és azt, hogy az átállást folyamatosan ellenőrizni fogják. A Bizottság 2023 közepéig felül fogja vizsgálni a stratégia elemeit, hogy azok elegendőek-e vagy szükségesek-e további intézkedések.¹⁰¹

---

⁹⁹ organicseurope.bio (2020): Request for a meeting re. CAP alignment with the European Green Deal. <https://www.organicseurope.bio/news/request-for-a-meeting-re-cap-alignment-with-the-european-green-deal/> Letöltve: 2021.04.19.

¹⁰⁰ Uo.

¹⁰¹ Tomašić, Ruža (2020): Question for written answer E-003224/20 to the Commission, Impact assessment. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2020/003224/P9_RE\(2020\)003224_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2020/003224/P9_RE(2020)003224_EN.pdf) Letöltve: 2021.02.22.

Az európai hatóságokkal szemben az Amerikai Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériuma volt az első, aki elkészített egy hatástanulmányt a „Termelőtől a fogyasztóig” és a Biodiverzitási Stratégiákkal kapcsolatban.

A tanulmányban¹⁰² a gazdasági- és élelmiszerbiztonsági hatásokat vizsgálták meg, melyek a stratégiákban foglalt mennyiségcsökkentésekkel járnak, például a földterület, a vegyi anyagok és trágya használatának tekintetében. A Bizottság konkrét innovatív elképzeléseinek hiányában nem vették figyelembe az alternatív termelési eszközök szolgálatba állítását és az innováció által előidézett versenyképesség és termelékenység növekedését. A tanulmány csupán a mennyiségi csökkentések általi kereskedelmi és gazdasági hatásokat mutatja.

A következő oldalon található táblázatban a hatástanulmány által előidézni vélt változások láthatóak, az Európai Unió és a globális piacra nézve, a stratégia három bevezetési forgatókönyve alapján: csak EU-ban történő bevezetés, az EU-ra és kereskedelmi partnereire vonatkozó bevezetés (köztes forgatókönyv), valamint a globális szintű bevezetés.

A vizsgálat során azért különítették el a három főbb forgatókönyvet egymástól, mivel a Bizottság a kereskedelmi partnerekkel kötött egyezményekben is hangsúlyt fektet a fenntarthatóságra és a stratégia globális alkalmazását is támogatja. Következésképpen a kereskedelmi és a globális hatásokat is vizsgálni kell.¹⁰³

Arra a gondolatmenetre alapoztak, hogy a stratégiákban szereplő különböző mennyiségcsökkentések hatására megnő a humán munkaerő kereslete, hiszen a növényvédő szerek alkalmazását alternatív módszerekkel – azaz emberi munkával – kell kiváltani. Ez többletköltséget eredményez a termelőknek és a képzett munkaerő hiányának jelenségét is felveti. A növényvédő szerek kivonása az ágazatból azt is eredményezheti, hogy a kevésbé ellenálló növények nem fognak tudni megteremni, ennek következményeként pedig hiány fog fellépni bizonyos termékcsoportokban. A tanulmány megmutatja, hogy a kutatás-fejlesztésre fordított beruházások hiányában a gazdáknak a termelékenység csökkenésével kell szembenéznük.¹⁰⁴

---

¹⁰² Beckman, Jayson et al. (2020): Economic and Food Security Impacts of Agricultural Input Reduction Under the European Union Green Deal’s Farm to Fork and Biodiversity Strategies. Economic Brief Number 30, United States Department of Agriculture, Economic Research Service, November 2020. p. 1-27.
<https://www.fas.usda.gov/sites/default/files/2020-12/eb-30.pdf> Letöltve: 2021.02.13.

¹⁰³ Uo.

¹⁰⁴ Uo.

1. táblázat

Az amerikai hatástanulmány szerinti változások 2030-ra

ALKALMAZÁS HELYE / HATÁS HELYE	EU	VILÁGSZERTE
CSAK EU		
Termelés változása (%)	-12	-1
Árak változása (%)	17	9
Import változása (%)	2	-2
Export változása (%)	-20	-2
Bruttó mezőgazdasági jövedelem változása (%)	-16	2
Egy főre eső éves élelmiszerár változás (USD)	153	51
Élelmezésbizonytalanság növekedése (millió fő)	nincs adat	22
GDP változása (Mrd. USD)	-71	-94
EU ÉS KERESKEDELMI PARTNEREI¹⁰⁵		
Termelés változása (%)	-11	-4
Árak változása (%)	60	21
Import változása (%)	-10	-9
Export változása (%)	-10	-9
Bruttó mezőgazdasági jövedelem változása (%)	8	4
Egy főre eső éves élelmiszerár változás (USD)	651	159
Élelmezésbizonytalanság növekedése (millió fő)	nincs adat	103
GDP változása (Mrd. USD)	-186	-381
GLOBÁLIS		
Termelés változása (%)	-7	-11
Árak változása (%)	53	89
Import változása (%)	-5	-4
Export változása (%)	2	-4
Bruttó mezőgazdasági jövedelem változása (%)	15	17
Egy főre eső éves élelmiszerár változás (USD)	602	450
Élelmezésbizonytalanság növekedése (millió fő)	nincs adat	185
GDP változása (Mrd. USD)	-133	-1144

Forrás: saját szerkesztés az USDA hatástanulmánya¹⁰⁶ alapján

A táblázat adatai alapján – ha csak az EU-ban vezetnék be a stratégiákat – 2030-ra a termelés 12%-kal csökkenne, míg az egész világ gazdaságra nézve csak 1%-os csökkenést eredményezne. A termelésekiesés az EU-ban a GDP-ben 71 milliárd USD csökkenést okozna. A csökkenő tendencia veszélyezteti a mezőgazdaságban dolgozók jövedelmét és az élelmiszer-

¹⁰⁵ „Kereskedelmi partnerek” megnevezés alatt a következőket értjük: EFTA országok, más európai országok, Törökország, Ukrajna, Közel-Kelet és Észak-Afrika, Afrika

¹⁰⁶ Beckman, Jayson et al. (2020): Economic and Food Security Impacts of Agricultural Input Reduction Under the European Union Green Deal's Farm to Fork and Biodiversity Strategies. Economic Brief Number 30, United States Department of Agriculture, Economic Research Service, November 2020. p. 1-27.
<https://www.fas.usda.gov/sites/default/files/2020-12/eb-30.pdf> Letöltve: 2021.02.13.

ellátást is a fogyasztókra nézve. Ebből arra következtettek, hogy hiány jelentkezne bizonyos termékekben, amely a kereslet, végül az árak növekedését eredményezné és a fogyasztókat terhelné. Az árak emelkedése az uniós vásárlók pénztárcájából éves szinten 153 USD-t venne el fejenként. Az EU-s bevezetés során, az egy főre eső ár növekedése globálisan 51 USD lenne, amely ugyan kevesebb, mint az EU-s bevezetés esetében, de az élelmezésbizonytalanságtól és a szegénységtől szenvedő régiók számára ez komoly kihívásokat hozna magával.

Azok az emberek, akik naponta legalább 2100 kalóriát nem tudnak bevinni a szervezetükbe, élelmezésbizonytalanságban élnek. Ez a jelenség 76 alacsony és közepes jövedelmű országra jellemző, leginkább az afrikai kontinensen élők szenvednek tőle.¹⁰⁷

Az adatok azt mutatják, hogy csak az EU-ban történő bevezetés során 22 millió fővel növekedne azok száma, akiknek bizonytalanná válik az élelmiszerellátásuk. Ha tovább megyünk, ez a szám csak növekszik: az EU-ra és kereskedelmi partnereire vonatkozó alkalmazás esetében az emberek száma 103 millió főre bővül, míg a globális bevezetés során világszerte 185 millió emberre lesz hatással az élelmezésbizonytalanság.

Az amerikai tanulmány arra enged következtetni, hogy a Bizottság által létrehozott stratégia az Unión belüli mezőgazdasági termelés csökkenéséhez és a versenyképesség romlásához fog vezetni. Ez a gazdák bevételeit csökkenteni fogja, de a bruttó hazai termék is súlyos csökkenést fog elszenvedni. A mezőgazdasági termékek ára minden bizonnyal emelkedni fog, valamint emelkedni fog azon emberek száma is, akik számára az élelmezés biztonsága nem lesz adott.

A köztes forgatókönyv (EU és kereskedelmi partnerei közötti bevezetés) esetén a kereskedelemben zavar keletkezne és akár fel is borítaná az eddig fennálló kereskedelmi folyamatokat. Számszerűen ez 10%-os csökkenést eredményezne az import és az export szempontjából, a fogyasztói árak pedig ebben az esetben emelkednének a legjobban.

A globális bevezetés során a harmadik világ országai nem tudnának alkalmazkodni a szigorú előírásokhoz, a termelés 11%-kal visszaesne, melynek következtében rohamosan megnőne a munkanélküliek száma és veszélybe kerülne a helyiek élelmezésbiztonsága. Az importáló országok tekintetében is gondot okozna az átállás, mert a termelés kiesés miatt nem jutnának hozzá a kívánt mennyiségű árukhoz.

---

¹⁰⁷ Beckman, Jayson et al. (2020): Economic and Food Security Impacts of Agricultural Input Reduction Under the European Union Green Deal's Farm to Fork and Biodiversity Strategies. Economic Brief Number 30, United States Department of Agriculture, Economic Research Service, November 2020. p. 1-27.
<https://www.fas.usda.gov/sites/default/files/2020-12/eb-30.pdf> Letöltve: 2021.02.13.

3.4. Hátráltató tényezők

Az Európai Unió kereskedelmi elveinek biztosításához számos megállapodás született már az EU és tengerentúli országok között (például Indonézia, Malajzia, MERCOSUR országai), de Ausztráliával és Új-Zélanddal is terveznek egyezményt kötni. Problémát jelent azonban, hogy minden ország máshogy áll a fenntarthatósághoz, máshogy korlátozzák a növényvédő szerek használatát és olykor komoly környezetpusztítást végeznek a termelés biztosításához. Így amit az európai kontinensen korlátoznak, vagy esetleg tiltanak, azt az import tekintetében engedélyezik. Ezzel a gyakorlattal az Európai Unió tagállamai a Zöld Megállapodásban foglalt kötelezettségeket ugyan teljesítik, de egyúttal kiszervezik a környeztkárosító termelést a határokon túlra, a valódi probléma pedig így világszinten megmarad.¹⁰⁸

Az EU intézményrendszerén belül feszültséget okoz még a Bizottság nézeteltérése az az Európai Tanáccsal. A Közös Agrárpolitika tekintetében a Tanács nem támogatja a Zöld Megállapodásban foglaltak nagy részét, mondván, hogy a hosszú évtizedes hagyományokon nyugvó agrárpolitikát nem lehet gyorsan és mélységében megváltoztatni. Ahogy már láthattuk, a legmeghatározóbb agrár civil szervezet, azaz a COPA-COGECA is inkább a lobbi felé hajlik és sérelmezi, hogy a Bizottság alelnöke, Frans Timmermans nem állít alternatívát az elképzelései mellé. Timmermans szerint azonban a tudományalapú megközelítésnek kell felülkerekednie és a 2020 utáni agrárpolitikának szem előtt kell tartania a fenntarthatósági aspektusokat is, mivel a jelenlegi szabályozás nem tér ki eléggé rá.¹⁰⁹

A stratégia bevezetésében problémát okoz az is, hogy a tagállamok önkéntesen nem hajlandóak betartani a növényvédő szerekkel kapcsolatos eddigi irányelveket sem. Számos tagország, például Ausztria, Litvánia és Írország ellenezte a növényvédő szerek további 50%-os csökkentését. Az uniós országok tehát nem tesznek eleget a hatályban lévő – a növényvédő szerek fenntartható használatával kapcsolatos – szabályozásoknak, de a Bizottság azt is kifogásolta, hogy a tagállamoknak nincsenek megfelelő célkitűzéseik az egészségre és a környezetre káros növényvédő szerekkel kapcsolatban. Az Európai Környezetvédelmi

---

¹⁰⁸ Fuchs, Richard et al. (2020): Europe's Green Deal offshores environmental damage to other nations, Nature, Vol 586, p. 671-673. <https://media.nature.com/original/magazine-assets/d41586-020-02991-1/d41586-020-02991-1.pdf> Letöltve: 2021.03.20

¹⁰⁹ Moore, Oliver et al. (2020): CAP, Interrupted – So Withdraw the CAP! <https://www.arc2020.eu/time-for-capus-interruptus-withdraw-the-cap/> Letöltve: 2021.02.14

Ügynökség jelentése¹¹⁰ szerint azonban a jelenlegi rendszer már most javított a biológiai sokféleség megóvására irányuló törekvésein, ráadásul a tagállamok még nem állnak készen a Zöld Megállapodásban foglaltak kivitelezésére.¹¹¹

A nézeteltérésektől eltekintve a 2021-es év lesz mindenestre az az év, amikor az agrárpolitika megreformálásra kerül. Az viszont még tisztázatlan, hogy a Bizottság milyen mértékig fogja tudni befolyásolni a Parlament és a Tanács álláspontját a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia kapcsán.

ÖSSZEFOGLALÁS

Összegezve arra a következtetésre jutottam, hogy az Európai Zöld Megállapodás „Termelőtől a fogyasztóig” stratégiája egy ambiciózus elképzelés a fenntartható és egészséges élelmiszerrendszer megteremtéséhez, de a jelenlegi formában hatékonyan nem kivitelezhető és nem veszi széleskörűen figyelembe a termelők érdekeit és a globális tényezőket sem.

Az uniós hatóságok még nem készítettek megfelelő hatástanulmányt, melynek hiányában nem tudni, milyen hatásai lennének a stratégia bevezetésének a fenntarthatóság három fő pillérére, azaz a gazdaságra, a társadalomra és a környezetre nézve.

Az Európai Zöld Megállapodásban foglalt fenntarthatósági célkitűzéseket ugyan nem vetik el a mezőgazdasági szektorban tevékenykedő vállalatok és az érdekképviselői szervezetek, ugyanakkor sérelmezik, hogy nincs megfelelő párbeszéd a törvényhozók és a gazdák között. Aggasztó továbbá, hogy a jelenlegi tervezet átfogó kockázatelemzés nélkül nem ad átfogó képet a gazdasági hatásokról, ezzel pedig kiszolgáltatottá teszi és kétségekben tartja a mezőgazdaságban dolgozókat.

Az Amerikai Mezőgazdasági Minisztérium kutatásából kiderül, hogy a stratégia gazdasági következményeinek számos negatív aspektusa van, amelyek kiterjednek a termelés visszaesésére, az élelmiszerárak növekedésére, a gazdák bevételeinek csökkenésére, valamint az élelmiszerbizonytalanságban élő emberek számának növekedésére. Ezek a tényezők társadalmi feszültségeket idézhetnek elő és veszélybe sodornák az európai, de (a globális bevezetés esetén) más kontinensen élő állampolgárok jólétét.

---

¹¹⁰ European Environment Agency (2019): The European environment — state and outlook 2020. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019. <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020> Letöltve: 2021.03.05.

¹¹¹ pan-europe.info (2020): PAN Europe reveals: Member States act against EU pesticide reduction. <https://www.pan-europe.info/press-releases/2020/12/pan-europe-reveals-member-states-act-against-eu-pesticide-reduction> Letöltve: 2021.03.24.

Megfelelő kockázatelemzésekre alapozva, a lassú reformok segítségével lehet csak valós változást elérni, mivel a gazdasági folyamatoknak és a termelőknek is idő kell ahhoz, hogy alkalmazkodni tudjanak a változásokhoz. A radikális irányelvek helyett az adatvezérelt innovációnak kell a középpontban állni és egy fokozatos alkalmazkodási időszakot kellene eszközölni, mialatt a piac hozzáigazodik az új szabályozásokhoz.

Meglátásom szerint a döntéshozóknak eredményes párbeszédet kellene létrehozni az ágazat szereplőivel, annak érdekében, hogy az érdekérvényesítés és ezzel együtt a gazdasági gyarapodás is biztosítva legyen számukra. Valamennyiük álláspontját figyelembe kell venni a döntéshozatalnál, hogy a reformok lefektetése konszenzuson alapuljon.

Személy szerint a fiatal gazdák véleményére nagyobb hangsúlyt fektetnék, hiszen a jövő nemzedékei fogják a saját bőrükön érezni a klímaváltozás hatásait és ők lesznek azok, akik az ágazat hajtóerejét fogják adni. A nagy számú, idősebb aktív termelők éveken belül nyugdíjba vonulnak, ezért őket már nem feltétlenül foglalkoztatja a fenntarthatóság kérdésköre.

A fenntarthatóság és a klímavédelem hosszútávú célok, melyek az egész világ számára meghatározóak lesznek. A globális megközelítés vizsgálatakor emiatt figyelembe kell venni az elmaradottabb térségben élők helyzetét is, hiszen számukra mások a prioritások, mint Európában. Ha a szigorúbb, fenntartható mezőgazdasági előírások számukra is kötelező érvényűek lennének, az több százmillió ember élelmezésbiztonságát veszélyeztetné, hiszen nincs megfelelő anyagi háttérük az átállásra. Ennek kiküszöbölésére fontos, hogy innovatív és költséghatékony módszerek terjedjenek el a szektorban, melyek a termelők költségeit csökkentik és háttérbe szorítják a környezetre károsan ható technikákat.

Habár a „Termelőtől a fogyasztóig” stratégiában szerepel a körforgásos gazdasági tevékenység előmozdítása és a csomagolóanyagok szabályozása, nem tér ki mélységében a műanyagcsomagolásokból keletkező hulladékok környezeti lábnyomára. Véleményem szerint nagyobb hangsúlyt kell fektetni a műanyagok tudatos használatára és a hulladékfeldolgozásra is. Ez egyrészt jelenti a műanyagok használatának mennyiségi csökkentését és az újrahasznosítási eljárások elterjesztését. A legfőbb problémát az egyszerűhasználatos, eldobható műanyagok jelentik. A COVID-19 járvány eleje óta például különböző egészségügyi okokra hivatkozva a mezőgazdaságban előállított termékek és élelmiszerek sok esetben többszörös csomagolással kerülnek értékesítésre. A csomagolások nem megfelelő kezelése pedig már most súlyos hulladékkezelési problémát okoz globálisan.

A műanyagok még ettől függetlenül is évente több millió tonna mennyiségben, újrahasznosítás nélkül kerülnek a hulladéktelepekre, majd az óceánokba. Mára bebizonyosodott, hogy az anyagok egy része nem is bomlik le teljesen, hanem mikroszemcsék

formájában belekerül a termesztett növényekbe és az ivóvízbe. Így tehát a műanyag hulladék ágazattól függetlenül veszélyezteti az emberek és az élővilág egészségét is. Emiatt a mezőgazdaságban is csökkenteni kell a műanyagok használatát és innovatív, természetbarát újrahasznosítási technológiákat kell kifejleszteni. Megoldás lenne például az alternatív csomagolóanyagok széleskörű alkalmazása, mely már európai szinten is nagy előrelépést jelentene. Globálisan azonban a műanyagok használatának drasztikus csökkentése és a felelős hulladékgazdálkodás jelentene hosszútávú megoldást ebben a problémakörben.

A jövő fenntartható élelmiszerrendszerének tehát átfogó, tudományos hatástanulmányokon kell nyugodnia; kímélnie kell a környezetet; méltányosan kell bánnia a természeti erőforrásokkal; nem torzíthatja túlságosan a versenyt; együttműködésen kell alapuljon és jólétet kell teremtsen mind a termelőknek, mind pedig a folyamatosan növekvő számú népességnek.

IRODALOMJEGYZÉK

- appsso.eurostat.ec.europa.eu (2015): Area by NUTS 3 region.
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_area3&lang=en Letöltve: 2021.02.22.
- Armengol, Ramón (2021): Opinion Piece: The future of our agriculture will depend on the consistency between the Green Deal and the EU trade policy.
<https://fefac.eu/newsroom/news/opinion-piece-the-future-of-our-agriculture-will-depend-on-the-consistency-between-the-green-deal-and-the-eu-trade-policy/> Letöltve: 2021.03.20.
- Az Európai Unió Hivatalos Lapja (2019): A BIZOTTSÁG (EU) 2019/1597 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ HATÁROZATA a 2008/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az élelmiszer-hulladék szintjének egységes mérésére vonatkozó közös módszertan és minimális minőségi követelmények tekintetében történő kiegészítéséről, HL L 248., p. 77. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D1597&from=ES> Letöltve: 2021.03.17.
- Beckman, Jayson – Ivanic, Maros – Jelliffe, Jeremy L. – Baquedano, Felix G. – Scott, Sara G. (2020): Economic and Food Security Impacts of Agricultural Input Reduction Under the European Union Green Deal’s Farm to Fork and Biodiversity Strategies. Economic Brief Number 30, United States Department of Agriculture, Economic Research Service, November 2020., p. 1-27. <https://www.fas.usda.gov/sites/default/files/2020-12/eb-30.pdf> Letöltve: 2021.02.13.
- Cassini, Alessandro – Högberg, Liselotte Diaz – Plachouras, Diamantis – Quattrocchi, Annalisa – Hoxha, Ana – Simonsen, Gunnar Skov – Colomb-Cotinat, Mélanie – Kretzschmar, Mirjam E – Devleeschauwer, Brecht – Cecchini, Michele – Ouakrim, Driss Ait – Oliveira, Tiago Cravo – Struelens, Marc J – Suetens, Carl – Monnet, Dominique L – the Burden of AMR Collaborative Group, (2019): Attributable deaths and disability-adjusted life-years caused by infections with antibiotic-resistant bacteria in the EU and the European Economic Area in 2015: a population-level modelling analysis’, in Lancet Infect Dis. Vol.19, issue 1, p. 56-57. <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S1473-3099%2818%2930605-4> Letöltve: 2021.03.14.
- COPA-COGECA (2018): COPA AND COGECA’S POSITION ON THE COMMISSION’S PROPOSAL ON THE TRANSPARENCY AND SUSTAINABILITY OF THE EU RISK ASSESSMENT MODEL IN THE EU, DA(18)5687:5 – JV/rs, Brussels, 2018, p. 2-4.
<https://www.copa-cogeca.eu/Archive/Download?id=3693755> Letöltve: 2021.03.19.
- copa-cogeca.eu (2021a): COPA. <https://www.copa-cogeca.eu/about-copa> Letöltve: 2021.02.17.
- copa-cogeca.eu (2021b): COGECA. <https://www.copa-cogeca.eu/about-cogeca> Letöltve: 2021.02.17.
- copa-cogeca.eu (2021c): European Farming. <https://www.copa-cogeca.eu/europeanfarming#b193> Letöltve: 2021.02.17.
- Croatian Presidency of the European Union (2020): Submission by Croatia and the European Commission on behalf of the European Union and its Member States.
<https://unfccc.int/sites/default/files/resource/HR-03-06-2020%20EU%20Submission%20on%20Long%20term%20strategy.pdf> Letöltve: 2021.03.07.

- ec.europa.eu (2015): A körforgásos gazdaságról szóló jogalkotási csomag: kérdések és válaszok. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_15_6204 Letöltve: 2021.02.13.
- ec.europa.eu (2019): The European Green Deal sets out how to make Europe the first climate-neutral continent by 2050, boosting the economy, improving people's health and quality of life, caring for nature, and leaving no one behind. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691 Letöltve: 2021.03.07.
- ec.europa.eu (2020a): Agri-environmental indicator - consumption of pesticides. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agri-environmental_indicator_-_consumption_of_pesticides#cite_note-4 Letöltve: 2021.03.14.
- ec.europa.eu (2020b): EU burden from non-communicable diseases and key risk factors. <https://ec.europa.eu/jrc/en/health-knowledge-gateway/societal-impacts/burden> Letöltve: 2021.03.16.
- ec.europa.eu (2020c): Sustainable Finance: Commission welcomes the adoption by the European Parliament of the Taxonomy Regulation. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1112 Letöltve: 2021.03.19.
- ec.europa.eu (2021a): 2050 long-term strategy. https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050_en Letöltve: 2021.03.07.
- ec.europa.eu (2021b): A méltányos átállást támogató mechanizmus: ügyelünk arra, hogy senki ne maradjon le. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism_hu Letöltve: 2021.03.07.
- ec.europa.eu (2021c): Statement on the United States rejoining the Paris Agreement, Brussels, 2021. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_172 Letöltve: 2021.03.10.
- ec.europa.eu (2021d): EU taxonomy for sustainable activities. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_hu Letöltve: 2021.04.15.
- efsa.europa.eu (2020): EFSA's scientific advice to inform harmonised front-of-pack labelling and restriction of claims on foods. <https://www.efsa.europa.eu/en/news/efsas-scientific-advice-inform-harmonised-front-pack-labelling-and-restriction> Letöltve: 2021.02.13.
- ensz.kormany.hu (2021): Agenda 2030. <https://ensz.kormany.hu/agenda-2030> Letöltve: 2021.03.07.
- European Commission (2019a): The European Green Deal, COM(2019) 640, final, Brussels, 2019, p. 2-23. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.
- European Commission (2019b): Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on the State of Play of the Common Fisheries Policy and Consultation on the Fishing Opportunities for 2020, COM(2019) 274 final, Brussels, 2019, p. 1-8. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0274&from=EN> Letöltve: 2021.03.15.
- European Commission (2020a): A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system; COM(2020) 381 final, Brussels, 2020, p 1-18. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF Letöltve: 2021.02.13.

- European Council of Young Farmers (2020): FARM TO FORK STRATEGY - A REALITY CHECK BY YOUNG FARMERS, p. 2-10. <https://wordpress.ceja.eu/wp-content/uploads/2020/08/POSITION-PAPER-Farm-to-Fork-Strategy-a-reality-check-by-young-farmers.pdf> Letöltve: 2021.04.14.
- European Environment Agency (2019): The European environment — state and outlook 2020. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, p. 35-60. <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020> Letöltve: 2021.03.05.
- European Parliament (2021): MINIMISING THE RISK OF DEFORESTATION AND FOREST DEGRADATION ASSOCIATED WITH PRODUCTS PLACED ON THE EU MARKET / BEFORE 2021-7, p. 1-2. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/api/stages/report/current/theme/a-european-green-deal/file/deforestation-and-forest-degradation-linked-to-products-placed-on-the-eu-market> Letöltve: 2021.03.17.
- Eurostat (2018a): Of the 10.3 million farms in the EU, two thirds are less than 5 ha in size - Farm structure survey 2016, 105/2018, p. 3-4. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9028470/5-28062018-AP-EN.pdf/8d97f49b-81c0-4f87-bdde-03fe8c3b8ec2> Letöltve: 2021.02.22.
- Eurostat (2018b): Utilised agricultural area by categories. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tag00025/default/table?lang=en> Letöltve: 2021.02.22.
- Eurostat (2019): Agri-environmental indicator – greenhouse gas emissions, Statistics Explained, p. 1-9. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/16817.pdf> Letöltve: 2021.03.06.
- Foote, Natasha (2021): EU farmers boss: Commission leaving agri sector to wait like ‘animals for slaughter’. <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/eu-farmers-boss-commission-leaving-agri-sector-to-wait-like-animals-for-slaughter/> Letöltve: 2021.03.20.
- Fuchs, Richard – Brown, Calum – Rounsevell, Mark (2020): Europe’s Green Deal offshores environmental damage to other nations, Nature, Vol 586, p. 671-673. <https://media.nature.com/original/magazine-assets/d41586-020-02991-1/d41586-020-02991-1.pdf> Letöltve: 2021.03.20
- Guyomard, Hervé – Bureau, Jean-Christophe – Chatellier, Vincent – Detang-Dessendre, Cécile – Dupraz, Pierre – Jacquet, Florence – Reboud, Xavier – Requillart, Vincent – Soler, LouisGeorges – Tysebaert, Margot – INRAE – AgroParisTech (2020): Research for AGRI Committee – The Green Deal and the CAP: policy implications to adapt farming practices and to preserve the EU’s natural resources. European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, 2020, p. 51-70. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU\(2020\)629214_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/629214/IPOL_STU(2020)629214_EN.pdf) Letöltve: 2021.02.13.
- Hazekamp, Anja – Dorfmann, Herbert (2021): AMENDMENTS PROPOSED BY COPA AND COGECA TO THE EUROPEAN PARLIAMENT’S COMMITTEE ON THE ENVIRONMENT, PUBLIC HEALTH AND FOOD SAFETY AND THE COMMITTEE ON AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT - DRAFT REPORT ON A FARM TO FORK STRATEGY FOR A FAIR, HEALTHY AND ENVIRONMENTALLY-FRIENDLY FOOD SYSTEM, Brussels, 2021, p. 1-8. <https://corporateeurope.org/sites/default/files/2021-01/COPA%20document%20F2F%20INI.pdf> Letöltve: 2021.03.20.

- Moore, Oliver – Brogan, Alison (2020): CAP, Interrupted – So Withdraw the CAP! <https://www.arc2020.eu/time-for-capus-interruptus-withdraw-the-cap/> Letöltve: 2021.02.14
- organicseurope.bio (2020): Request for a meeting re. CAP alignment with the European Green Deal. <https://www.organicseurope.bio/news/request-for-a-meeting-re-cap-alignment-with-the-european-green-deal/> Letöltve: 2021.04.19.
- pan-europe.info (2020): PAN Europe reveals: Member States act against EU pesticide reduction. <https://www.pan-europe.info/press-releases/2020/12/pan-europe-reveals-member-states-act-against-eu-pesticide-reduction> Letöltve: 2021.03.24.
- Tomašić, Ruža (2020): Question for written answer E-003224/20 to the Commission, Impact assessment. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2020/003224/P9_RE\(2020\)003224_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2020/003224/P9_RE(2020)003224_EN.pdf) Letöltve: 2021.02.22.
- UN (2015): Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. General Assembly, Seventieth session, A/RES/70/1, p. 5. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E Letöltve: 2021.03.06.
- who.int (2021): Air pollution – Ambient air pollution. https://www.who.int/health-topics/air-pollution#tab=tab_2 Letöltve: 2021.03.06.

MELLÉKLETEK

NYILATKOZAT

Alulírott Szijártó Kristóf büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerzés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2021. év 04. hónap 28. nap

.....

Szijártó Kristóf s.k.

hallgató aláírása

Nyilatkozat a szakdolgozat státuszáról (nyilvános, bizalmas)

Alulírott Szijártó Kristóf (Neptun kód: S568RH) A „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért az Európai Zöld Megállapodásban című szakdolgozatommal/záródolgozatommal (továbbiakban mű) kapcsolatban az alábbiakról nyilatkozom:

- Kijelentem, hogy a mű BGE Dolgozattár repozitóriumába való feltöltésével más jogát nem sértem. Tudomással bírok arról, hogy az Egyetem a szerzői jogok meglétét nem ellenőrzi.
- Nyilatkozom, hogy a mű (a megfelelő rész aláhúzendő)
  - a bizalmas
  - a nyilvánosság számára hozzáférhető.
- Tudomásul veszem, hogy
  - szerzői jogsértés esetén az Egyetem az érintett dokumentum elérhetőségét a szerzői jogsértés tisztázása idejére átmenetileg korlátozza,
  - szerzői jogsértés esetén az érintett művet a Repozitórium adminisztrátora a Repozitóriumból haladéktalanul eltávolítja,
  - amennyiben a dolgozatomat a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszem, az egyetem a dolgozatomat az interneten a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszi. Hozzájárulásom – szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett – nem kizárólagos és időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Kelt: Budapest, 2021. 04. 28.

Szijártó Kristóf s.k.

hallgató